

KENDİNİ SABOTAJ ÜZERİNE YAZILAN LİSANSÜSTÜ TEZLERİN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ

Banu SAYINER*

Öz

Kişiler yaşamlarında başarıları gereken görevlere yönelik başarısız olabilmektedirler. Bu başarısızlığın yaratacağı olumsuzluklara karşı bir strateji olarak kendini sabotaj davranışından yararlanarak başarısızlıklarını dışsallaştırma eğiliminde olmaktadır. Bireyin kendini sabote ettiğine yönelik yapılmış olan çalışmaların sadece psikoloji alanında değil eğitimden spora kadar birçok konuda yaygınlaştığı görülmektedir. Bu açıdan yaklaşıldığında lisansüstü tezlerde de giderek artan bir şekilde incelendiği gözlenmektedir. Bu çalışmada Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi kapsamında kendini sabotaj üzerine yazılmış olan tezlerin bibliyometrik analiz yöntemi ile incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada kendini sabotaj ile ilgili yazılmış lisansüstü tezlerin; üniversite türü, il-üniversite adı, yıl, tez türü, danışman unvanı, enstitü, anabilim dalı, konu, sayfa sayısı, örneklem grubu ve anahtar kelime gibi değişkenler ele alınarak bibliyometrik analizleri yapılmıştır. Bibliyometrik çalışmaların amaçları arasında yeni çalışmalara konu oluşturulmasında yardımcı olmak yer almaktadır. Tezlerde kullanılmış olan anahtar sözcükler kapsamında kendini sabotaj davranışı ile ilgili konulara yönelik eğilim belirlenmiştir. Araştırma sonucunda tezlere yönelik elde edilen bilgiler doğrultusunda kendini sabotaj konusuna yönelik bir bakış açısı oluşturulduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda, yapılan bu çalışmanın kendini sabotaj davranışı alanında çalışma yapmak isteyenler için yön vermesi beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kendini Sabotaj, Bibliyometrik Analiz, Lisansüstü Tezler.

THE BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF POSTGRADUATE THESES ON SELF-HANDICAPPING

Abstract

People may encounter situations in which they fail in the tasks they need to accomplish in their lives. They tend to externalize their failures by taking advantage of self-handicapping behavior as a strategy against the negativities that this failure will create. It is seen that the studies on the self-handicapping of the individual have become widespread not only in the field of psychology, but also in many subjects

*Psikolog Dr., Bağımsız Araştırmacı, İstanbul, Türkiye, banusayiner@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-4842-0712>

from education to sports. When approached from this point of view, it is observed that the subject of self-handicapping is increasingly being examined in postgraduate theses. In this study, it was aimed to examine the theses written on self-handicapping in the National Thesis Center of the Council of Higher Education with the bibliometric analysis method. The study encompassed bibliometric analyses of postgraduate theses on the topic of self-handicapping. Various variables were taken into account, including university classification, city and university names, publication year, thesis type, advisor's title, institute, department, subject, page count, sample group, and keywords. Among the purposes of bibliometric studies is to assist in the creation of new studies. Within the scope of the keywords used in the theses, the tendency towards issues related to self-handicapping behavior was determined. The findings suggested that a perspective on the subject of self-handicapping has been formed in line with the information obtained for the theses. In this context, it is expected to provide direction for those who want to work in the field of self-handicapping behavior.

Keywords: *Self-Handicapping, Bibliometric Analysis, Postgraduate Theses.*

Giriş

Kişinin potansiyalini en yüksek düzeyde kullanmasını sağlamak için psikoloji biliminden yararlanmak gerekmektedir. Bireyin davranışları, bilişleri ve duyguları incelendiğinde, insanlar bazen kendilerini yetersiz hissettiklerinden, sorunlarla karşılaştıklarında üstesinden gelemeyeceklerini düşünerek bu durumdan olumsuz etkilenmektedirler. Kişiler kendilerini her durumda yeterli görme eğiliminde olduğundan, başarısızlık ile karşılaşacağı alanlara yönelik yetersizliklerini gizlemektedirler. Bireyler, başarısızlıkları ile başa çıkmaya çalışmak için özellikler geliştirmesi gerekirken aksine bu olumsuzluklardan kaçma eğilimi göstererek kendini korumaya yönelmektedirler. Kendini sabotaj olarak ifade edilen bu durum, ilk kez Jones ve Berglas (1978) tarafından kavramsallaştırılmıştır. Bu araştırmacılar kişilerin bir görevi gerçekleştirme sürecinde gerekli olan yeterliliğe yönelik belirsizliğe sahip oldukları taktirde, başarısızlıklarla karşılaşılırsa onu dışsallaştırma (özür veya mazur gösterme) eğiliminde olmalarını kendini sabotaj davranışı olarak tanımlamışlardır (Berglas & Jones, 1978, s. 406; Jones & Berglas, 1978, ss. 200-202). Bireylerin kendi başarılarına ulaşmak için engeller koyarak başarısızlıklarına yönelik olarak koruyucu bir mazeret sağlama eğiliminde olmaları kendini sabotaj ile açıklanmaktadır (Tice, 1991, s. 711). Kişiler yerine getirmeleri gereken görevlerde başarısızlıkla karşılaşacaklarını düşündüklerinde bu başarısızlığın kendi yetersizliklerinden değil de içinde buldukları koşulların olumsuzluklarından kaynaklandığına yönelik bir strateji olarak kullanmaktadırlar (Midgley & Urda, 2001, s. 62; Török vd., 2018, s. 1179; Urda & Midgley, 2001, s. 118). Bireylerin kendini sabotaj düzeyleri açısından benlik saygıları ile etkileşim

gösterdikleri (Prapavessis & Grove, 1998, s. 182; Rhodewalt vd., 1984, s. 203; Rhodewalt vd., 1991, s. 129; Tice, 1991, s. 723; Üzbe & Bacanlı, 2015, s. 41; Yavuzer, 2015, ss. 885-887) ve kişilerin yeterli görünme isteğine bağlı olarak başarısızlıklarla karşılaştıklarında kendilerini koruma altına almaya yönelik olarak kendini sabotaj davranışına yöneldikleri saptanmaktadır (Baumgardner vd., 1985, s. 349). Bireylerin kendini sabotaj davranışını bir kişilik özelliği haline dönüştürebileceğine (Bodroža vd., 2022, s. 148), uzun vadede kendini sabote eden kişinin bu durumun oluşturacağı olumsuz sonuçları ile karşılaşabileceğine dikkat çekilmektedir (Schwinger vd., 2014, s. 745). Kendini sabotajın başlangıçta kişinin benliğini koruma amaçlı geliştirilen bir strateji (Akın vd., 2011, s. 1157) olduğu düşünülse de bazen bireyin kendine karşı olan güvenini olumsuz yönde etkileyen hatta yıkıcı sonuçlara yönelmesine neden olan bir kavram haline dönüştürebildiği görülmektedir. Kişilerin psikolojik sağlıklarını korumalarında psikolojik iyi oluşun önemi açısından kendini sabotaj ile negatif ilişkisi belirtilmektedir (Anlı vd., 2015, s. 164). Bireylerin kendini sabotaj davranışlarının önlenmesinde psikolojik ihtiyaçlarının önemine dikkat çekilmektedir (Aydın & Kahraman, 2020, s. 1631). Yaşamda amaç olarak ulaşılmak istenen mutluluğa giden yol kapsamında gerek öznel iyi oluş, gerekse psikolojik iyi oluş bağlamında iyilik ve esenlik sürecinde kendini sabotajın negatif etkileri gözlenmektedir. Bu bağlamda, bireylerin kendilerini sabote etmelerine yönelik alanların saptanması ve yaygın konuların belirlenmesi ile kişilerin kendini sabotajın oluşturacağı olumsuzluklardan koruyabilecekleri düşünülmektedir.

Kendini sabotajın etkileri açısından son yıllarda çeşitli araştırmalar yapıldığı görülmektedir. Bu konuya yönelik olarak yapılmış olan lisansüstü tezlerin de yaygınlaştığı gözlenmektedir. Tezlerin incelenmesine yönelik olarak yapılan araştırmaların alan yazına katkı sağladığı öngörülmektedir. Çeşitli alanlarda yazılan bilimsel çalışmaların özelliklerinin istatistiksel ve niceliksel olarak incelendiği bir yöntem olarak ifade edilen (Al & Tonta, 2004, s. 19; Broadus, 1987, s. 376; Pritchard, 1969, s. 349; Yılmaz, 2021, ss. 1475-1476) bibliyometrik analiz yönteminin kendini sabotaj konusunda yapılmış tezleri niceliksel olarak sınıflanmasını sağlayacağı düşünülmektedir. Bunu gerçekleştirmek için lisansüstü tezlerden toplanan verilerin istatistiksel analizi yapılarak çalışmanın gerçekleştirilmesi süreci oluşturulmaktadır.

Bu çalışmanın, son zamanlarda belirlenen amaçlar doğrultusunda bilimsel yayınların örüntüsünü çıkararak, gelecekteki eğilimlerin belirlenmesi yönünde bir yol haritası sunmak için kullanılan bibliyometrik analiz yöntemi kapsamında tezlerin incelenerek, kendini sabotaj davranışına ilişkin çalışma yapmak isteyenlere rehberlik etmesi hedeflenmektedir.

1. İLGİLİ LİTERATÜR

Kişiler, gerçekleştirmeleri gereken görevlerde başarılı olmalarına yönelik olarak çeşitli düşüncelere dolayısı ile davranışlara sahiptirler. Bu görevlerde başarıya ulaşmanın amaç olduğu durumlarda başarısızlığın neden olduğu olumsuzlukların yaratacağı istenmeyen durumlarda başarısızlığın yarattığı çaresizlikten kurtulmak için kendini sabotaj davranışı bir çıkış noktası olarak görülebilir.

Alanyazın incelendiğinde; "kendini sabotaj" (Akar vd., 2019; Akın, 2012; Akın vd., 2011; Anlı vd., 2015; Aslan & Uyar, 2020; Aydın & Kahraman, 2020; Çelik & Atilla, 2019; Kamuk, 2019; Kamuk, 2022; Kaya vd., 2017; Özlü & Topkaya, 2020, Topal vd., 2018), "kendini sabote etme" (Kuzlak, 2017; Tanrıöğen & Sertel, 2019; Üzar-Özçetin & Hiçdurmaz, 2016), "kendini sabote etme eğilimi" (Kalyon vd., 2016), "kendini sabotaj eğilimi" (Türesin-Tetik vd.,2019), "kendini engelleme" (Barutçu-Yıldırım & Demir, 2017; Üzbe & Bacanlı, 2015), "kendini engelleme davranışı" (Kaya & Tümkaya, 2017) veya "mazeret bulma eğilimi" (Elmas & Akfırat, 2015) ifadeleri olarak çeşitli şekillerde belirtilmektedir. Yapılan incelemeler sonucunda Türkçeliteratürde "kendini sabotaj" olarak kullanımının daha yaygın olduğu görüldüğünden ve ifade olarak daha uygun olduğu düşünüldüğünden bu çalışmada da ağırlıklı olarak "kendini sabotaj" kavramı kullanılmıştır.

Çeşitli şekillerde ifade edilen kendini sabotaj davranışına yönelik olarak ilk amprik araştırma Berglas ve Jones (1978) tarafından yapılmıştır. Bireylerin bir görevi gerçekleştirirken başarısızlığı dışsallaştırma, başarıyı içselleştirme sürecinde kendini sabotaj davranışsal bir strateji olarak kişilerin eylemlerini aklileştirme sürecinde yardımcı olmaktadır (Berglas ve Jones, 1978, s. 406; Jones & Berglas, 1978, ss. 200-202). Tice (1991, s. 711) ise, kişinin performansını göstermeyi azaltacak engeller oluşturarak, başarısız olduğunda bunun nedenini engele yüklediğini, doğru bir performans oluşturduğunda engelin üstesinden geldiği göstererek başarılı olduğunu kanıtladığı şeklinde açıklamaktadır. Bu süreçte kişinin kendini sabote ederek her iki situasyonda da kazanım elde etmekte olduğu yönünde fikir yürütülmektedir. Kendini sabote edenler, bir performanstan önce bahaneler uydurarak, olası başarısızlık durumu ile karşılaştıklarında güvenecekleri engeli önceden hazırlamış olmaktadır (Hendrix & Hirt, 2009, s. 51). Kişi kendini sabotaj davranışından kendisine yönelik bir koruma stratejisi olarak yararlanmaktadır (Baumgardner vd., 1985, s. 349).

Alan yazın incelendiğinde davranışsal kendini sabotaj (behavioral self-handicapping) ve sözel/öz-bildirimli/iddia edilen (self-reported/claimed handicapping) olmak üzere iki türlü kendini sabotaj stratejisi görülmektedir. Kendini sabotaj başlangıçta kişinin kendini korumaya yönelik bir davranış durumu olmakla beraber kişisel yatkinlik olarak mazeret bulma davranışı olarak görülebilmektedir (Elmas & Akfırat, 2015, s. 29). Bireyler performansının değerlendirileceği durumdan önce kendilerini davranışsal

olarak engelleyebilirler ya da çeşitli sözel mazeretler üreterek kendilerini koruma yöntemi olarak kullanabilirler (Hirt vd.,1991, s. 982; Leary & Shepperd, 1986, ss. 1265-1266). Davranışsal engeller, kendini sabotaj bir sınavdan önce çalışmamak ya da toksik madde almak gibi daha fazla açık ve aktif girişimlere işaret etmektedir. Sözel kendini sabotajlar, stres, anksiyete gibi koşulların stratejik ifadelerine atıfta bulunmaktadır (Hirt vd.,1991, ss. 981-984). Kendini sabotaj kişinin performansını bozduğuna inanılan bir faktörün dayatması olarak bireyin kendisiyle ilgili başarısızlığının sonuçları hakkında anksiyeteduyduğu bir durum olarak açıklanmaktadır (Leary ve Shepperd, 1986, s. 1266).

Kendini sabotaj bireylerin yaşamlarında çeşitli şekilde etkili olmaktadır. Bu bağlamda araştırmalar incelendiğinde kendini sabotaj konusu ile birçok kavramın etkileşimine yönelik çalışmalar olduğu görülmektedir. Bunlar; mükemmeliyetçilik (Akar vd.,2018; Aslan & Uyar, 2020; Hobden ve Pliner, 1995; Özlü & Topkaya, 2020), öz-duyarlık ya da öz-anlayış (self-compasion) (Aydın ve Kahraman, 2020; Barutçu-Yıldırım & Demir, 2019; Petersen, 2014), motivasyon (Deppe & Harackiewicz, 1996), farkındalık (Ferrari, 1992), psikolojik iyi olma (Anlı vd., 2015), erteleme (Ferrari, 1992; Ferrari & Tice, 2000), travmatik yaşam olayları (DeGree & Snyder, 1985), tükenmişlik (Topal vd., 2018), akıldışı inançlar (Kaya vd., 2017), ruh sağlığı (Üzar-Özçetin & Hiçdurmaz, 2016), narsizm ve narsistik kişilik özellikleri (Bodroža vd., 2022; Kalyon vd., 2016), öz-kontrol (Melhem, 2022), yakın kişiler arası ilişkiler (Sayan-Karahan, 2021), olumsuz değerlendirilme korkusu (Çelik & Atilla, 2019), sosyal anksiyete bağlamında utangaçlık (Snyder vd., 1985) şeklinde sınıflanabilmektedir. Belirtilen bu konulara ek olarak kendini engellemeyi inceleyen kavramlar bulunmaktadır. Bunlar; benlik saygısı, akademik alanda olmak üzere akademik başarı, benlik saygısı ile akademik başarının birlikte araştırılması, okuldan kopma ve son yıllarda oldukça çok çalışıldığı görülen spor alanında kendini sabotaj davranışına yönelik olarak yapılmış çalışmalar olarak sınıflanabilir.

Pek çok araştırmada kendini sabotajın bireylerin benlik saygısı ile ilişkisi incelenmiş olup, kendini sabotajın genel benlik saygısını koruma amacıyla olan yönlendirici etkisi gösterilmeye çalışılmıştır (Barutçu-Yıldırım & Demir, 2019; Çelik ve Atilla, 2019; Elmas & Akfırat, 2015; Gündoğdu, 2013; McCrea & Hirt 2001; Midgley vd., 1996; Prapavesissis ve Grove, 1998; Rhodewalt vd., 1984; Rhodewalt vd., 1991; Tice, 1991; Üzbe & Bacanlı, 2015; Yavuzer, 2015; Zukermen & Tsai, 2005).

Öğrencilerde akademik başarı ile kendini sabotaj eğilimi ilişkilendirildiği araştırmalar bulunmaktadır. Öğrencilerin sınav sonuçlarında karşılaştıkları başarısızlığın sonucunda bazı mazeretler ürettikleri görülmektedir (Leary ve Sheppard, 1986, s. 1266).Bireyin başarılı olma olasılığını azaltarak başarısızlık nedenlerini dış etkenlere yüklemeye yarayan pek çok engel, kuşkusuz başarısızlığını haklı çıkarma amacına hizmet etmektedir. Diğer bir deyişle, kişi başarısız olursa, başarısızlığının

nedenlerini engellere yükleyerek başarısızlığın kaynağını dışsallaştırmaktadır. Ancak birey daha iyi bir performans gösterirse, olumsuz koşullarda bile başarılı olduğunu kanıtlamakta böylece her iki durumda da kazanan olmaktadır (Akça, 2012, s. 288). Öğrenciler, bazen başaramadıkları çok sayıda zorlu görevle karşı karşıya kalırlar. Bu tür başarısızlıklar ve aksilikler, yetersizlik ve değersizlik duygularına yol açabilmektedir. Bu bağlamda akademik kendini sabotaj davranışı ile karşılaşmaktadır. Bu nedenle, öğrencinin benlik saygısına yönelik bir tehdit olarak deneyimledikleri durumların düzenlenmesine yönelik çeşitli stratejiler önerilmektedir (Urđan & Midgley, 2001, s. 116). Akademik olarak kendini sabote eden öğrencilerin tespit edilmesi öğrenciler ve öğretmenler açısından önemli görülmektedir. Kendini sabotajın kendini korumaya yönelik olduğuna dikkat çekilmektedir. Kendini sabote eden öğrencilerin okulda başkaları üzerinde bırakabilecekleri izlenimlere dayalı stereotiplerin işlevi, çeşitli hedef yönelimleri ve hedef yapılarının akademik performans üzerindeki etkileri belirtilirken öğretmenlerin tutumlarının etkisine dikkat çekilmektedir (Török vd., 2018, ss. 1175-1176).

Kendini sabotaj, akademik başarı ortamlarında başarısız olma korkusunun ortaya çıkardığı benlik saygısına yönelik tehdidi düzenlemek için sıklıkla kullanılan bir stratejiyi temsil etmektedir. Pek çok çalışma, kendini sabotaj ile farklı eğitim çıktıları ve diğerlerinin yanı sıra akademik başarı arasındaki negatif ilişkileri belgelemiştir. Akademik öğrenme bağlamında, öğrenciler bazen benlik saygılarına yönelik tehditler yaşarlar. Bu tehditler genellikle önemli bir sınav gibi yaklaşan başarı durumlarında başarısız olma korkusuyla ortaya çıkmaktadır (Schwinger vd., 2014, s. 744). Kendini sabotaj davranışının belirli biçimleri başarısızlık geri bildirim tehdidiyle zayıf düşmüş kişiler için kendi kendine terapi olarak düşünülebilir. Yine de akademik başarısızlık yaşayan kişiler için kendini sabotajın hangi koşullar altında uyumlu ya da uyumsuz olduğunun belirlenmesi önerilmektedir (Rhodewalt & Hill, 1995, s. 413). Öğrencilerin kişisel başarı hedeflerine ulaşmaya ilişkin algılarında, performansı düşük öğrencilerin yüksek oranda görev gerektiren hedeflerden kaçınmak için kendini sabotaj stratejilerinden yararlandıkları belirtilmektedir (Midgley & Urđan, 2001, s. 61). Başarı ve başarısızlığa yönelik olarak verilen geribildirimlere göre kendini engelleme düzeyi düşük olan kişiler yüksek görev önemi koşulunda başarılarını başarısızlıklarından daha fazla içselleştirirken, kendini engelleme düzeyi yüksek olanlar ise, potansiyel olarak düşük yetenek teşhisi olarak tanımlanan görevler üzerinde çalışırken başarısızlığa yönelik olarak daha fazla davranışsal kendini sabotajı kullanmaktadırlar (Thompson & Richardson, 2001, s. 151). Akademik erteleme, denetim odağı, akademik başarı ile kendini sabotaj arasındaki ilişkinin rolüne dikkat çekilmektedir (Akça, 2012, s. 294). Akademik kontrol odağı açısından bakıldığında ise, öğrencilerin benlik saygılarını korumak amacıyla başarısız olduğu durumlarda başarısızlıklarını dışsal kaynaklara yükledikleri ve dışsal kontrol odağı yüksek öğrencilerin başarısızlığı

yönlendirmek için kendini sabotaj stratejilerinden yararlandıkları görülmektedir. Öğrencilerde akademik anlamda sınav anksiyetesi ve kendini sabotaj arasındaki ilişkide bu iki kavrama ek olarak yetenek yargısı, benlik saygısı, stres (McCrea & Hirt, 2001, s. 1378), kavramlarının etkisi belirtilmektedir. Öğrencilerin başarı amaç yönelimlerini gerçek kaynaklara yönlendirerek, kendilerine engel oluşturmak yerine kendileri ile ilgili doğru değerlendirmeler gerçekleştirmelerine yönlendirilmeleri önerilmektedir (Akar vd., 2019, ss. 1850-1853). Akademik öz-yeterlik, öz-saygı ve öz-anlayış açısından kendini engelleme yordayıcı rolünün önemi vurgulanmaktadır (Barutçu-Yıldırım & Demir, 2017, ss. 688-689).

Kendini sabote etme stratejileri, okuldan kopmanın bir işareti olarak görülebilir. Bu durum okuldan ve öğrenimden kademeli ve bir ölçüde bilinçsiz bir geri çekilmeden ziyade, bir tür amaçlı ayrılmayı temsil edebilmektedir. Öğrencilerin okuldan ayrılmasının kesinlikle birçok nedeni vardır. Bununla birlikte, bazı öğrenciler, özellikle yeteneklerinden emin olmayanlar, kasıtlı olarak çabayı geri çekmeyi temsil eden stratejileri kullanabilirler, böylece yetenek eksikliği nedeniyle oluşan olası bir başarısızlığa işaret etmeyen bir neden sağlayabilirler. Öğrenciler çalışmayı son dakikaya erteleme gibi bir davranış göstererek, kendini sabote etme stratejisi ile performanstaki düşüşe bir neden olarak yararlanabilirler (Midgley vd., 1996, ss. 423-424). Başarı yönelimi açısından kendini engelleme davranışlarının yabancılaşma ile ilişkisi belirtilmektedir. Kendini engelleme davranışına daha az sahip olan öğrencilerin daha çok çaba göstererek daha başarılı olmalarının okulda yabancılaşma düzeylerinin azaltılmasında katkı sağlayabileceği düşünülmektedir (Kaya & Tümkiye, 2017, s. 761). Kendini sabotajın kullanılmasında akademik başarı açısından okul ikliminin önemine dikkat çekilmektedir. Öğrenciyi destekleyici öğretmen davranışı, güvenli öğrenme ortamı ile oluşturulan öğrenci başarıları sonucunda öğrencilerin daha az kendini sabotaj gösterdikleri dolayısıyla öğrencilerin kendini sabotaj davranışlarında okul ikliminin etkisi olduğu belirtilmektedir (Şahin & Çoban, 2020, s. 12). Ayrıca COVID-19 pandemisi sürecinde e-öğrenme, mobil öğrenme uygulamaları ile sanal eğitimin akademik kendini sabotajdaki etkilerine dikkate çekilmektedir (Khaneghahi vd., 2022, ss. 269-270).

Kendini sabotajın rekabetçi spor ortamında duygu, motivasyon ve çaba gibi performansla ilgili faktörler üzerinde kanıtlanmış etkisi göz önüne alındığında, kişinin algılanan yeteneğini potansiyel başarısızlıktan korumak için yaratılan etkenlere dikkat çekilmektedir (Ryska, 2002, s. 462). Kendini sabotajın spor alanındaki önemi belirtilmektedir (Kamuk, 2022, s. 215). Spor alanında yapılan araştırmalarda; elit sporcularda başarı hedefleri ve başarısızlık korkusu (Molenaar vd.,2021), beden eğitimi öğrencilerinde özgüven (Ryska, 2002), sporcularda takım oyunlarında grup etkisi (Carron vd.,1994), sporcularda rekabet anksiyetesi (Ryska vd., 1998), judo oyuncularında başarı ve algılanan judo yeterliliği(Greenlees vd., 2006)

olarak sıralanabilir. Kendini sabotaj davranışını benlik saygısını korumaya yönelik olarak kullanılmasına yönelik yapılmış araştırmalar; sporcular (Finez ve Sherman, 2012), golfçüler (Prapavessis & Grove, 1998), badminton hakemleri (Kamuk, 2019) şeklinde görülmektedir. Kendini sabotaj ve benlik saygısına ile ilişkisi incelenen kavramları ise, basketbol oyuncularında öz-yeterlik ve atletik performans (Coudevylle vd., 2008), kendini koruma ve geliştirmeye yönelik motivler (Finez vd., 2012), rekabetçi sporcularda egzersiz çabası (Rhodewalt vd., 1984) konularını içeren kavramlar kendini sabotaj açısından incelenmiştir.

Kendini sabotaj ile ilgili çalışmalar ağırlıklı olarak akademik konularda psikoloji özellikle eğitim psikolojisi alanlarında görülmekle beraber diğer alanlara yönelik olarak spor ile ilgili konularda giderek artan çalışmaların yaygınlaştığı belirlenmektedir. Bu bağlamdan konuya yaklaşıldığında kendini sabotaj ile ilgili yapılan çalışmaların yayıldığı alanların bilimsel olarak belirlenmesi sonucunda kavram ile ilgili çalışma yapmak isteyenlere yönlendirici bir rol oynayacağı düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde kendini sabotaj konusu kapsamında yapılan bibliyometrik analiz incelemesinden oluşan bu çalışmada öncelikle bibliyometrik analiz yönteminin içeriği, araştırmanın amacı, araştırma soruları, verilerin toplanması ve verilerin analizine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

2.1. Bibliyometrik Analiz

İlk kez Pritchard tarafından kullanıldığı kabul edilen bibliyometri kavramı; çeşitli veri tabanlarından ulaşılan kitap, dergi, makale, tez gibi yayınları içeren verilerin istatistiksel analizi olarak açıklanmaktadır (Pritchard, 1969, s. 348). Bibliyometrik analiz açısından belli bir konu ile ilgili olarak literatürde yayımlanmış çalışmalara yönelik olarak matematiksel ve istatistiksel yöntemlerin kullanılması süreci vurgulanmaktadır (Broadus, 1987, ss. 375-376; Pritchard, 1969, s. 349). Bibliyometrik analiz, belirlenmiş konularda yazılan bilimsel çalışmaların özelliklerinin niceliksel olarak incelendiği bir yöntem olarak ifade edilmektedir (Al & Tonta, 2004, s. 19; Broadus, 1987, s. 376; Ellegaard & Wallin, 2015, s. 1810; Ercan, 2020, s. 1059; Kurutkan vd., 2017, s. 253; Pritchard, 1969, s. 349; Sengupta, 1992, s. 91; Yılmaz, 2021, ss. 1475-1476; Župič & Čater, 2015, ss. 1-30). Bibliyometrik göstergeler üzerindeki artan ampirik değerler incelenmek istenen konunun daha derinlemesine olarak farklı boyutlarının araştırılmasına yönelik olarak sağlamaktadır (van Raan, 2005, s. 55). Bibliyometrik yöntemler, yayımlanan araştırmaların tanımlanması, değerlendirilmesi ve izlenmesi için kullandığı nicel yaklaşımlar ile sistematik, şeffaf ve yeniden üretilebilir bir inceleme süreci başlatarak,

incelemelerin kalitesini artırma potansiyeline sahiptir (Župič & Čater, 2015, s. 1).

Bibliyometrik araştırma, farklı çalışmaların bibliyografik olarak analiz edilmesine dayanır. Bibliyometrik analiz, mevcut bilgileri özetlemeye ve yorumlamaya yardımcı olan bir yöntemdir (Kurtuluş & Tatar, 2021, s. 194). Bibliyometrik analiz ile bilimsel amaçlı belgelerin ya da yayınların, yayımlandığı dergi, konu, kaynaklar, yazar özellikleri gibi yayın bilgileri sayesinde elde edilen bibliyometrik verilere göre çeşitli disiplinlerde bilimsel iletişimin analiz edildiği bir sürece dikkat çekilmektedir (Al & Tonta, 2004, s. 19; Ulu & Akdağ, 2015, s. 5). Bibliyometrik yöntemler, literatür incelemelerinde araştırmacıyı en etkili eserlere yönlendirip, öznel önyargı olmaksızın araştırma alanını haritalandırarak, mevcut bibliyometrik ve anlamsal yaklaşımları birleştiren hibrit yöntemlerin bilimsel araştırmada ortaya çıkan yeni konuları bulmak için kullanılmaktadır (Župič & Čater, 2015, ss. 1-30). Bibliyometrik araştırmalar ile gerçekleştirilmiş yayınların alandaki uygulamalardaki olumlu ve olumsuz yönleri ile ilgili bilgiye ulaşılması sağlanmaktadır (Arıca & Çorbacı, 2019, s. 269). Yüksek lisans ve doktora düzeyindeki üniversite öğrencilerinin bilimsel araştırma yapma sürecindeki bilim, teknoloji ve toplumun gelişimine katkı sağlayan lisansüstü tezlerinin incelenerek çeşitli disiplinlerde öne çıkan araştırmaların belirlenmesinin değerine dikkat çekilmektedir (Al & Tonta, 2004, s. 22). Bibliyometrik çalışma metodolojisi literatürün ölçülmesinde yardımcı olurken, gelişmekte olan yeni ve güncel kavramların değerlendirilmesine izin vermeleri açısından önemi vurgulanmaktadır (Kasemodel vd., 2016, s. 82).

Bibliyometrik analizler, bir bilim alanında ulaşılan ve ulaşılmak istenen bilginin çeşitlilik kazanmasını ve bilgiye daha sınıflanmış, kolay ve güvenilir olarak erişilmesini sağlamaktadır. Literatür incelendiğinde birçok disiplinde olduğu gibi Psikoloji ve Eğitim alanlarında da tez, makale, atıf, bildiri, dergilere yönelik bibliyometrik analizlerin yapıldığı görülmektedir. Psikoloji alanında; psikolojik doğum travması (Yalnız & Dilcen vd.,2022), spor psikolojisi (Dertli & Belli, 2023), psikolojik sermaye (Ceylan, 2023), turizm psikolojisi (Barrios vd., 2008) ile ilgili konularda bibliyometrik araştırmaların yapıldığı görülmektedir. Eğitim Bilimleri alanında; eğitim liderliği ve yöneticiliği (Gümüş vd.,2019), araştırma sorgulamaya dayalı öğrenme (Aslancı, 2022), STEM (Science, Technology, Engineering, Mathematics) eğitimi (Özkaya, 2019), bilimin doğası fen eğitimi (Kurtuluş ve Bilin, 2021), fen bilimi (eğitimi) alanındaki yanlışlar, (Kurtuluş & Tatar, 2021), biyoteknoloji eğitimi (Gürkan & Kahraman, 2021), İngilizce dili ve turizm eğitimi (Kalıpcı & Şimşek, 2022) başlıklarında, sürdürülebilir kalkınma ve eğitim (Doğru vd.,2019) bibliyometrik profil oluşturmaya yönelik çalışmaların olduğu gözlenmektedir. Psikoloji ve Eğitim Bilimleri alanlarını beraber kapsayan içeriklere yönelik olarak; Okul Psikolojik Danışmanlığı (Özteke & Kozan, 2020), Türkçe eğitimi alanındaki kadın

akademisyenlerin akademik çalışmaları (Karakuzu vd.,2021), bağlanma, tanrı, dindarlık (İkis & Şeker, 2023) konularında hem lisansüstü tezleri hem de makale ve atıf analizlerini içeren bibliyometrik analiz çalışmalarına rastlanmaktadır. Bu araştırmaların genel sonucu olarak bibliyometrik analiz ile bir disiplindeki etkili konuların yansımalarının görüldüğü belirlenmektedir. Çeşitli disiplinlerde bibliyometrik analiz çalışmalarının yaygınlaştığı gözlenmekle birlikte, psikoloji disiplinde çok yaygın bir uygulama olmadığı belirtilmektedir. Bu çalışma ile bibliyometrik analizin psikoloji alanındaki etkisinin vurgulanacağı düşünülmektedir.

2.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada kendini sabotaj konusunda yapılmış olan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi yapılarak, incelenmesi amaçlanmıştır.

2.3. Araştırma Soruları

Tezlerin analizi yapılırken şu sorulara yanıt aranmıştır:

1)Lisansüstü tezler yapıldıkları üniversite türüne göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

2)Lisansüstü tezler yapıldıkları illere ve üniversitelere göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

3)Lisansüstü tezler yapıldıkları yıllara göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

4)Lisansüstü tezler türlerine göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

5)Lisansüstü tezleri yöneten danışmanların unvanları nasıl bir dağılım göstermektedir?

6)Lisansüstü tezler yapıldıkları enstitülere göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

7)Lisansüstü tezler yapıldıkları anabilim dallarına göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

8)Lisansüstü tezler yapıldıkları konulara göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

9)Lisansüstü tezler sayfa sayılarına göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

10)Lisansüstü tezler yapıldıkları örneklem grubuna göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

11)Lisansüstü tezlerde kullanılan anahtar kelimeler nasıl bir dağılım göstermektedir?

2.4. Verilerin Toplanması ve Verilerin Analizi

Bu araştırmanın amacı kapsamında kendini sabotaj konusuna yönelik olarak bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada verileri toplamak için 20.04.2023-10.05.2023 tarihleri arasında lisansüstü tezlere yönelik inceleme yapılmış olup, bu tarihten sonra sisteme yüklenen tezler çalışma kapsamına alınmamıştır. Yüksek Öğretim Kurulu'na (YÖK) bağlı Ulusal Tez Merkezi'nde yer alan tezlere yönelik "kendini sabotaj", "kendini sabote etme", "kendini engelleme", "self-handicapping", "self sabotage" anahtar sözcükleri ile yapılan tarama sonucunda 58 adet teze ulaşılmıştır. Bu tezlerden 2 tanesinin konu ile ilgisinin olmadığı, 1 tanesinin ise Türkiye dışında yapılmış olduğunun saptanması sonucunda erişim izni verilen toplam 55 tezin araştırma kapsamına alınmasına karar verilmiştir. Araştırılması planlan tezlerin tam metnine ulaşıldıktan sonra verilerin işlenmesi için bilgisayara girilip, SPSS 25.0 (The Statistical Package of the Social Sciences) paket veri programı ile istatistik işlemleri yapılmıştır. Çalışmanın alt amaçları kapsamında istatistik açıdan değerlendirme aşamasında frekans ve yüzde tekniklerinden yararlanılmıştır.

Bibliyometrik analiz, araştırmacıların araştırma yapacakları alanları seçmelerine ve araştırma yapmalarına yardımcı olmaktadır (Kurtuluş & Tatar, 2021, s. 204). Tezlerin incelenmesi ile oluşturulan bibliyometrik süreç açısından kendini sabotaj davranışına yönelik olarak elde edilen bilgiler ile bu alanda araştırma yapmak isteyen kişilere yardımcı olması hedeflenmiştir.

3. BULGULAR

Dünyada yaşanan son birkaç yılda karşılaşılan pandemi, savaş gibi sorunlar ile ülkemizde yaşanan afet sonrası durumda kişilerin yaşama bakış açılarında bazı kısıtlamaların artmasının yarattığı psikolojik davranış kalıpları görülmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde kendini sabotaj davranışının da psikolojik süreçteki önemine dikkat çekilmek istenmektedir. Bu alanda yapılmış olan bilimsel çalışmalar olarak lisansüstü tezlerin katkısıyla psikoloji alanına yansımalarının değerlendirilmesinin yapılması amaçlanmaktadır.

Kendini sabotaj kavramı ile ilgili oluşturulmuş olan lisansüstü tezlerin üniversite türü, yapıldığı iller ve üniversiteler, yılları, türleri, tez danışmanlarının unvanları, enstitüler, anabilim dalları, konuları, sayfa sayıları, örneklem grubu ve anahtar kelimeler şeklinde oluşturulmuş olan göstergeler doğrultusunda çalışma analiz edilmiştir. Bu verileri toplamaya yönelik oluşturulmuş olan sorulara cevap aranması kapsamında araştırmanın süreci gerçekleştirilmiştir. Bu sürece yönelik değerlendirilmesi kapsamında bibliyometrik analiz yönteminin desteğinden alınmıştır.

Bibliyometri, araştırılan konularda elde edilen dataların grafik ve tablolar ile ifade edilerek çalışmalardan elde edilen sonuçların analizlerinin

yapılmasını daha kolay şekle getirdiği için araştırmacılar tarafından giderek daha yaygın olarak yararlanılması sürecini oluşturmaktadır (Aslancı, 2022, s. 5). Bu açıdan yola çıkılarak, belirlenen sonuçların daha açık ve kolay ifade edilip, anlaşılmasında pratikliği sağlamak amacıyla; tablo, grafik ve kelime bulutu desteği ile bulguların incelemesi yapılmıştır.

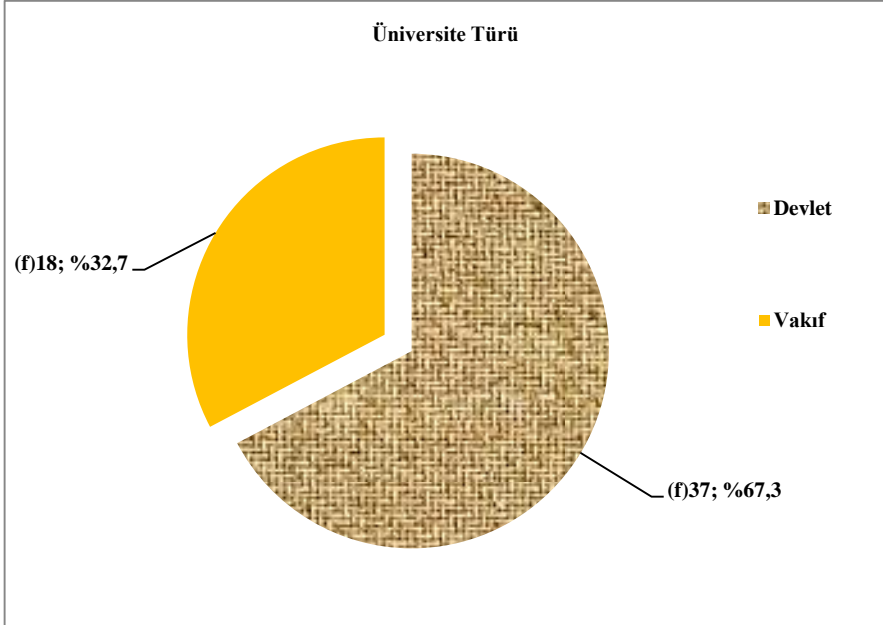
3.1. Tezlerin Yapıldıkları Üniversite Türüne Göre Dağılımı

Bu araştırmada yanıt aranan birinci soru "Lisansüstü tezler yapıldıkları üniversite türüne göre nasıl bir dağılım göstermektedir?" şeklinde oluşturulmuştur.

Tablo 1. Tezlerin Yapıldıkları Üniversite Türüne Göre Dağılımı

Tezin Yapıldığı Üniversite Türü	f	%
Devlet	37	67,3
Vakıf	18	32,7
Toplam	55	100

Grafik 1. Tezlerin Yapıldıkları Üniversite Türüne Göre Dağılımı

Tablo 1 ve Grafik 1'de görüldüğü gibi; kendini sabotaj konulu tezlerin 37 tanesi %67,3 ile devlet ve 18 tanesi %32,7 ile vakıf üniversitelerinde yapılmıştır.

3.2. Tezlerin Yapıldıkları İllere ve Üniversitelere Göre Dağılımı

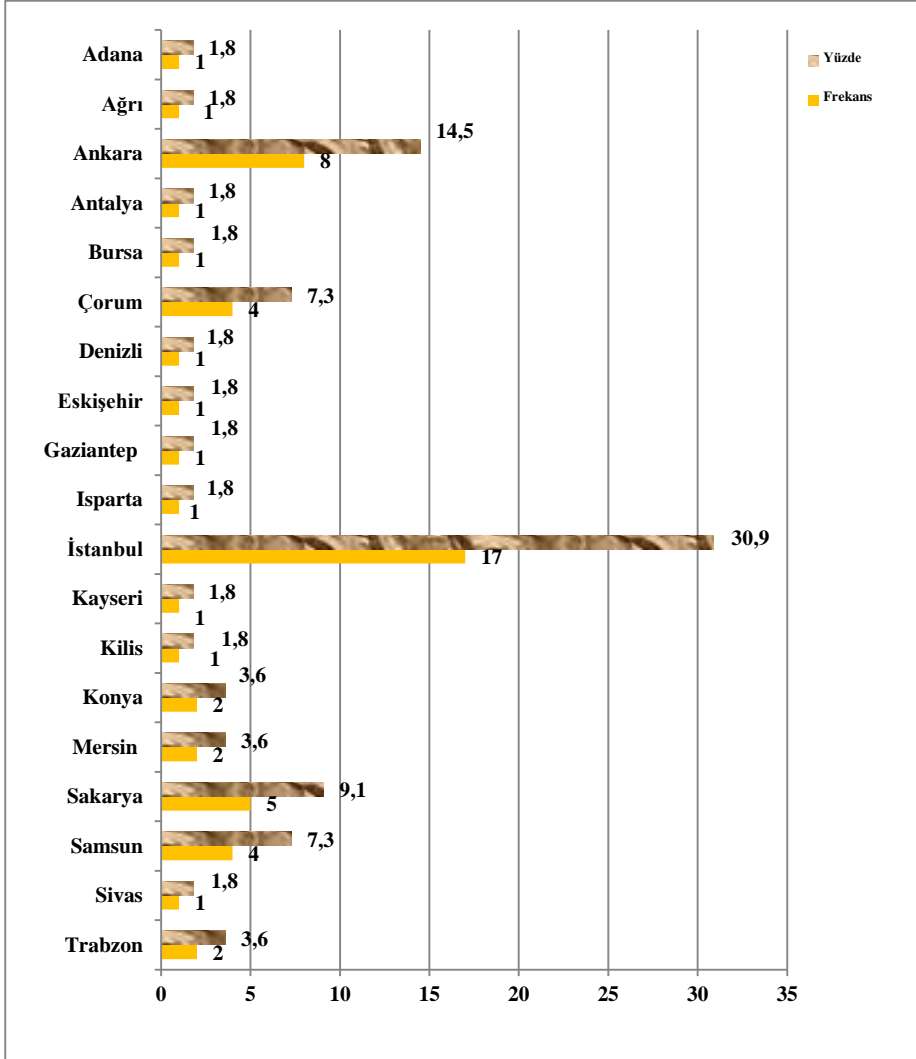
Bu araştırmada yanıt aranan ikinci soru "Lisansüstü tezler yapıldıkları illere ve üniversitelere göre nasıl bir dağılım göstermektedir?" şeklinde oluşturulmuştur.

Tablo 2. Tezlerin Yapıldıkları İllere ve Üniversitelere Göre Dağılımı

Tezin Yapıldığı İl	f	%	Tezin Yapıldığı Üniversite	f	%
Adana	1	1,8	Çukurova	1	1,8
Ağrı	1	1,8	Ağrı İbrahim Çeçen	1	1,8
			Ankara	1	1,8
			Başkent	1	1,8
Ankara	8	14,5	Gazi	1	1,8
			Hacettepe	1	1,8
			Orta Doğu Teknik	3	5,5
			Ufuk	1	1,8
Antalya	1	1,8	Akdeniz	1	1,8
Bursa	1	1,8	Bursa Uludağ	1	1,8
Çorum	4	7,3	Hitit	4	7,3
Denizli	1	1,8	Pamukkale	1	1,8
Eskişehir	1	1,8	Anadolu	1	1,8
Gaziantep	1	1,8	Hasan Kalyoncu	1	1,8
Isparta	1	1,8	Süleyman Demirel	1	1,8
			Bahçeşehir	1	1,8
			Fatih Sultan Mehmet Vakıf	1	1,8
			Haliç	1	1,8
			İstanbul Gelişim	1	1,8
İstanbul	17	30,9	İstanbul Medipol	1	1,8
			İstanbul Sabahattin Zaim	3	5,5
			İstanbul Üniversitesi - Cerrahpaşa	3	5,5
			Maltepe	2	3,6
			Nişantaşı	1	1,8
			Üsküdar	3	5,5
Kayseri	1	1,8	Erciyes	1	1,8
Kilis	1	1,8	Kilis 7 Aralık	1	1,8
Konya	2	3,6	Necmettin Erbakan	1	1,8
			Selçuk	1	1,8

Mersin	2	3,6	Çağ	1	1,8
			Mersin	1	1,8
Sakarya	5	9,1	Sakarya	5	9,1
Samsun	4	7,3	Ondokuz Mayıs	4	7,3
Sivas	1	1,8	Sivas Cumhuriyet	1	1,8
Trabzon	2	3,6	Trabzon	2	3,6
Toplam	55	100		35	55
					100

Grafik 2. Tezlerin Yapıldıkları İllere Göre Dağılımı

Tablo 2, Grafik 2 ve Şekil 1'de görüldüğü gibi; kendini sabotaj konulu tezlerin 19 farklı ilde yer alan üniversitelerde yapıldığı belirlenmiştir. Tezlerin yapıldığı illere göre incelendiğinde tezlerin en yüksek oranla 17 tez (%30,9) ile İstanbul'da yapıldığı belirlenmiş olup, bunu sırasıyla 8 tez (%14,5) ile Ankara ilinde, 5 tez (%9,1) ile Sakarya ilinde, ikişer tez (%7,3) ile Çorum, Samsun illeri, ikişer tez (%3,6) ile Konya, Mersin, Trabzon illerinde, birer tez ile (%1,8) ile Adana, Ağrı, Antalya, Bursa, Denizli, Eskişehir, Gaziantep, Isparta, Kayseri, Kilis, Sivas illerindeki üniversitelerde dağılımın takip ettiği belirlenmiştir.

Kendini sabotaj alanındaki tezlerin 35 farklı üniversitede oluşturulduğu saptanmıştır. Tezlerin yapıldığı üniversitelere göre kendini sabotaj ile ilgili konularda en fazla lisansüstü tez yapılan üniversitelerin 5 tez (%9,1) ile Sakarya Üniversitesi'nde olup, bunu dörder tez (%7,3) ile Hitit, Ondokuz Mayıs Üniversiteleri, üçer tez (%5,5) ile Orta Doğu Teknik, İstanbul Sabahattin Zaim, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Üsküdar Üniversiteleri, ikişer tez (%3,6) ile Maltepe, Trabzon Üniversiteleri, birer tez (1,8) ile Çukurova, Ağrı İbrahim Çeçen, Ankara, Başkent, Gazi, Hacettepe, Ufuk, Akdeniz, Bursa Uludağ, Pamukkale, Anadolu, Hasan Kalyoncu, Süleyman Demirel, Bahçeşehir, Fatih Sultan Mehmet Vakıf, Haliç, İstanbul Gelişim, İstanbul Medipol, Nişantaşı, Erciyes, Kilis 7 Aralık, Necmettin Erbakan, Selçuk, Çağ, Mersin, Sivas Cumhuriyet Üniversiteleri olarak bulunmuştur.

İncelenen tezlerin yapıldıkları üniversitelerin dağılımının daha kolay algılanması için sıklık derecelerine göre kelime bulutu ile görselleştirilmiştir. Frekansı 1 olan üniversiteler kırmızı renkte belirtilmiştir.

Şekil 1. Tezlerin Yapıldıkları Üniversitelere Göre Dağılımına İlişkin Kelime Bulutu

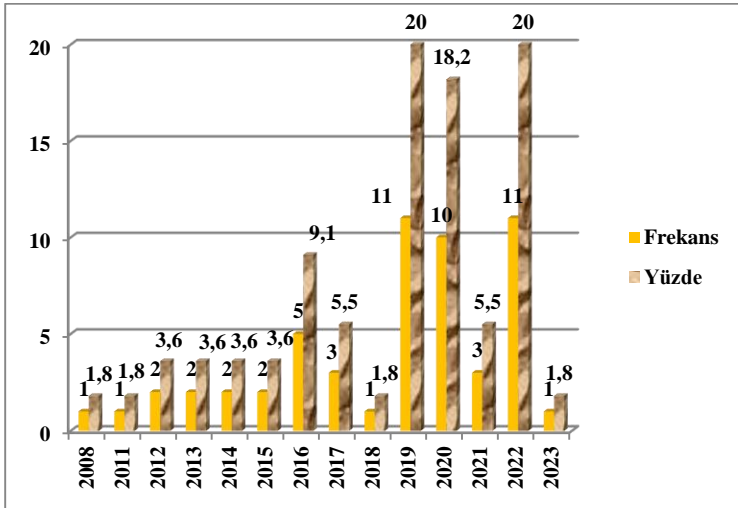
3.3. Tezlerin Yapıldıkları Yıllara Göre Dağılımı

Bu araştırmada yanıt üçüncüsü "Lisansüstü tezler yapıldıkları yıllara göre nasıl bir dağılım göstermektedir?" şeklinde oluşturulmuştur.

Tablo 3. Tezlerin Yapıldıkları Yıllara Göre Dağılımı

Tezin Yapıldığı Yıl	f	%
2008	1	1,8
2011	1	1,8
2012	2	3,6
2013	2	3,6
2014	2	3,6
2015	2	3,6
2016	5	9,1
2017	3	5,5
2018	1	1,8
2019	11	20,0
2020	10	18,2
2021	3	5,5
2022	11	20,0
2023	1	1,8
Toplam	55	100

Grafik 3. Tezlerin Yapıldıkları Yıllara Göre Dağılımı

Tablo 3 ve Grafik 3'de görüldüğü gibi; kendini sabotaj konusunda yapılmış 55 tezin 2008-2023 yılları arasında dağılım gösterdiği ve en fazla tezin (onbirer tez %20) 2019 ve 2022 yıllarında gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Bu orana yakın olarak ikinci sırada 2020 yılı (10 tez %18,2) takip etmektedir. Bundan sonraki dağılım ise sırasıyla, 2016 yılında (5 tez %9,1), 2017 ve 2021 yıllarında (üçer tez, %5,5), 2012-2013-2014-2015 yıllarında (ikişer tez %3,6), 2008-2011-2018-2023 yıllarında (birer tez %1,8) şeklinde yer almaktadır.

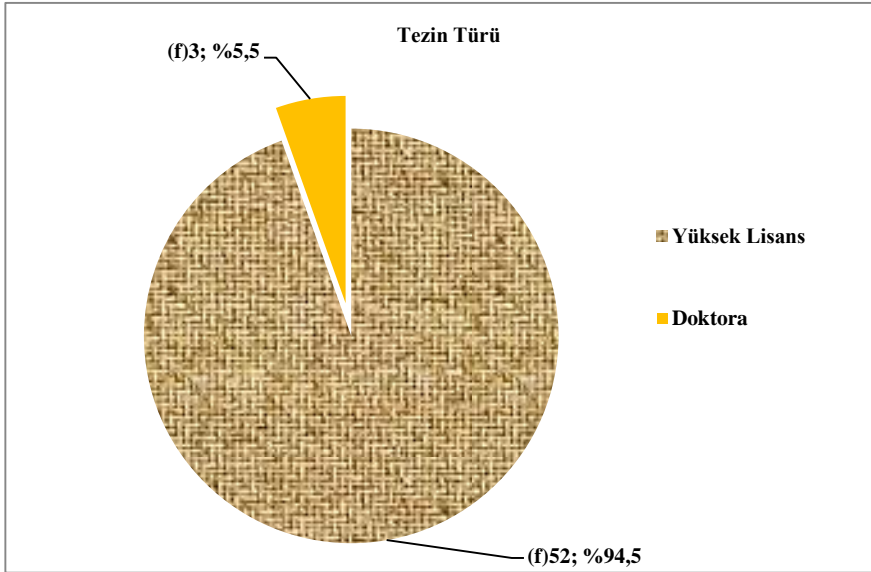
3.4. Tezlerin Türüne Göre Dağılımı

Bu araştırmada yanıt aranan dördüncü soru "Lisansüstü tezler türlerine göre nasıl bir dağılım göstermektedir?" şeklinde oluşturulmuştur.

Tablo 4. Tezlerin Türüne Göre Dağılımı

Tezin Türü	f	%
Yüksek Lisans	52	94,5
Doktora	3	5,5
Toplam	55	100

Grafik 4. Tezlerin Türüne Göre Dağılımı

Tablo 4 ve Grafik 4'de görüldüğü gibi; kendini sabotaj ile ilgili lisansüstü tezlerin 52 tanesinin (% 94,5) yüksek lisans, 3 tanesinin (%5,5) ile doktora tezi olarak yapıldığı saptanmıştır. Kendini sabotaj davranışına

yönelik olarak doktora düzeyinde yapılmış olan tezlerin sayısının artması beklenmektedir.

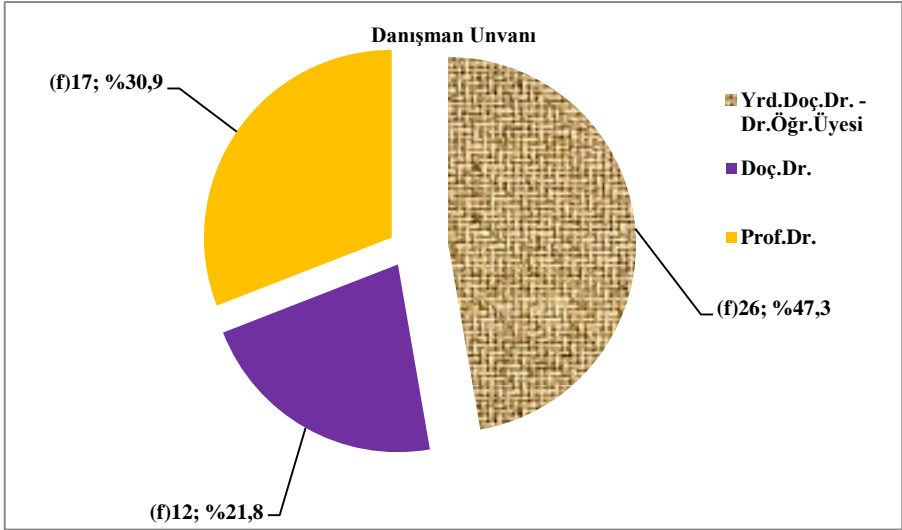
3.5. Tezleri Yöneten Danışmanların Unvanlarına Göre Dağılımı

Bu araştırmada yanıt aranan beşinci soru "Lisansüstü tezleri yöneten danışmanların unvanları nasıl bir dağılım göstermektedir?" şeklinde oluşturulmuştur.

Tablo 5. Tezleri Yöneten Danışmanların Unvanlarına Göre Dağılımı

Tezi Yöneten Danışman Unvanı	f	%
Yrd. Doç.Dr. - Dr.Öğr. Üyesi	6+20=26	47,3
Doç.Dr.	12	21,8
Prof.Dr.	17	30,9
Toplam	55	100

Grafik 5. Tezleri Yöneten Danışmanların Unvanlarına Göre Dağılımı

Tablo 5 ve Grafik 5'de görüldüğü gibi; kendini sabotaj konulu tezleri yöneten danışmanların 26 tez ile %47,3 oranında Yardımcı Doçent Doktor-Doktor Öğretim Üyesi, 17 tez ile %30,9 oranında Doçent Doktor ve 12 tez ile % 21,8 oranında Profesör Doktor unvanına sahip akademisyenlerden oluştuğu görülmektedir.

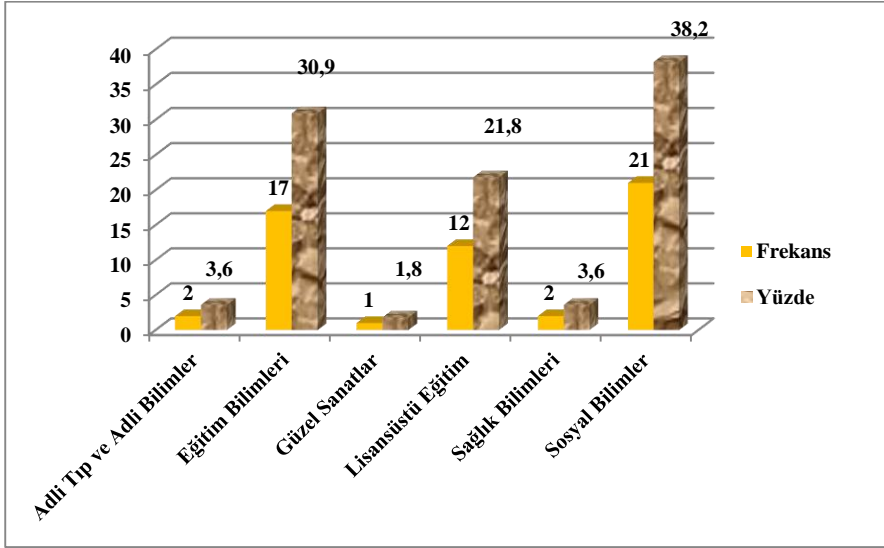
3.6. Tezlerin Yapıldıkları Enstitülere Göre Dağılımı

Bu araştırmada yanıt aranan altıncı soru "Lisansüstü tezler yapıldıkları enstitülere göre nasıl bir dağılım göstermektedir?" şeklinde oluşturulmuştur.

Tablo 6. Tezlerin Yapıldıkları Enstitülere Göre Dağılımı

Tezin Yapıldığı Enstitü	f	%
Adli Tıp ve Adli Bilimler	2	3,6
Eğitim Bilimleri	17	30,9
Güzel Sanatlar	1	1,8
Lisansüstü Eğitim	12	21,8
Sağlık Bilimleri	2	3,6
Sosyal Bilimler	21	38,2
Toplam	55	100

Grafik 6. Tezlerin Yapıldıkları Enstitülere Göre Dağılımı

Tablo 6 ve Grafik 6'da görüldüğü gibikendini sabotaj konulu tezlerin dağılımı incelendiğinde sırasıyla; 21 tez ile %38,2 oranında Sosyal Bilimler, 17 tez ile %30,9 oranında Eğitim Bilimleri, 12 tez ile %21,8 oranında Lisansüstü Eğitim, ikişer tez ile %3,6 oranında Adli Tıp-Adli Bilimler ve Sağlık Bilimleri, 1 tez ile %1,8 oranında Güzel Sanatlar alanında gerçekleştirildiği saptanmıştır.

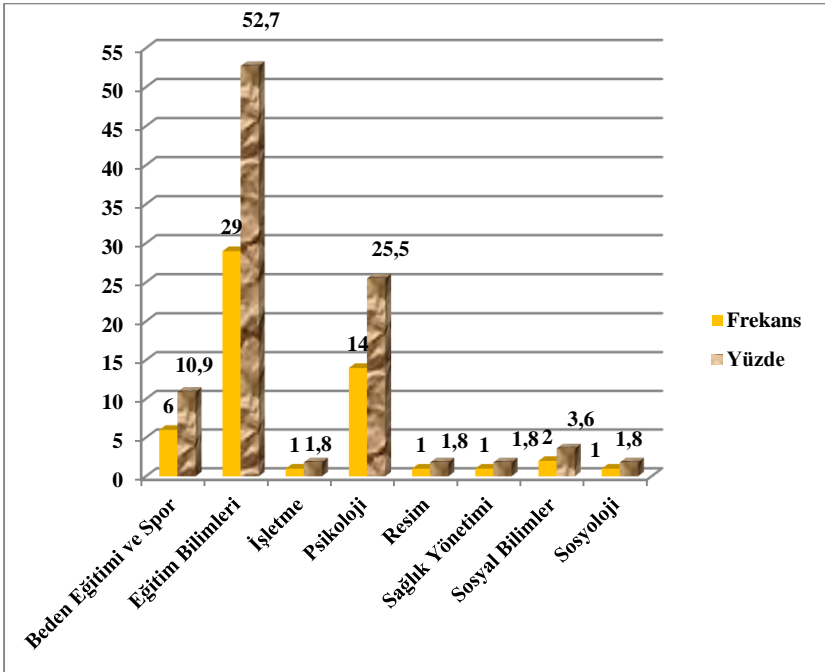
3.7. Tezlerin Yapıldıkları Anabilim Dallarına Göre Dağılımı

Bu araştırmada yanıt aranan yedinci soru "Lisansüstü tezler yapıldıkları anabilim dallarına göre nasıl bir dağılım göstermektedir?" şeklinde oluşturulmuştur.

Tablo 7. Tezlerin Yapıldıkları Anabilim Dallarına Göre Dağılımı

Tezin Yapıldığı Anabilim Dalı	f	%
Antrenörlük Eğitimi - Beden Eğitimi ve Spor = Beden Eğitimi ve ~	1+5=6	10,9
Eğitimde Psikolojik Hizmetler - Eğitim Bilimleri - Sınıf Öğretmenliği = Eğitim Bilimleri	1+27+1=29	52,7
İşletme	1	1,8
Psikoloji	14	25,5
Resim	1	1,8
Sağlık Yönetimi	1	1,8
Sosyal Bilimler	2	3,6
Sosyoloji	1	1,8
Toplam	55	100

Grafik 7. Tezlerin Yapıldıkları Anabilim Dallarına Göre Dağılımı

Tablo 7 ve Grafik 7'de görüldüğü gibikendini sabotaj konulu tezlerin 29 tez ile %52,7 oranında Eğitim Bilimleri, 14 tez ile %25,5 oranında Psikoloji, 6 tez ile %10,9 oranında Beden Eğitimi, 2 tez ile %3,6 oranında Sosyal Bilimler, birer tez ile %1,8 oranında İşletme, Resim, Sağlık Yönetimi ve Sosyoloji, Anabilim Dalları'nda yapıldığı belirlenmiştir.

3.8. Tezlerin Yapıldıkları Konulara Göre Dağılımı

Bu araştırmada yanıt aranan sekizinci soru "Lisansüstü tezler yapıldıkları konulara göre nasıl bir dağılım göstermektedir?" şeklinde oluşturulmuştur.

Tablo 8. Tezlerin Yapıldıkları Konulara Göre Dağılımı

Tezin Yapıldığı Konu	f	%
Adli Tıp - Psikoloji	1	1,8
Eğitim Öğretim	7	12,7
Eğitim Öğretim - Psikoloji	20	36,4
Eğitim Öğretim - Psikoloji - İşletme	1	1,8
Eğitim Öğretim - Spor	1	1,8
Güzel Sanatlar	1	1,8
Psikoloji	18	32,7
Psikoloji - Spor	1	1,8
Sağlık Kurumları Yönetimi	1	1,8
Spor	4	7,3
Toplam	55	100

Şekil 2. Tezlerin Yapıldıkları Konulara Göre Dağılımına İlişkin Kelime Bulutu

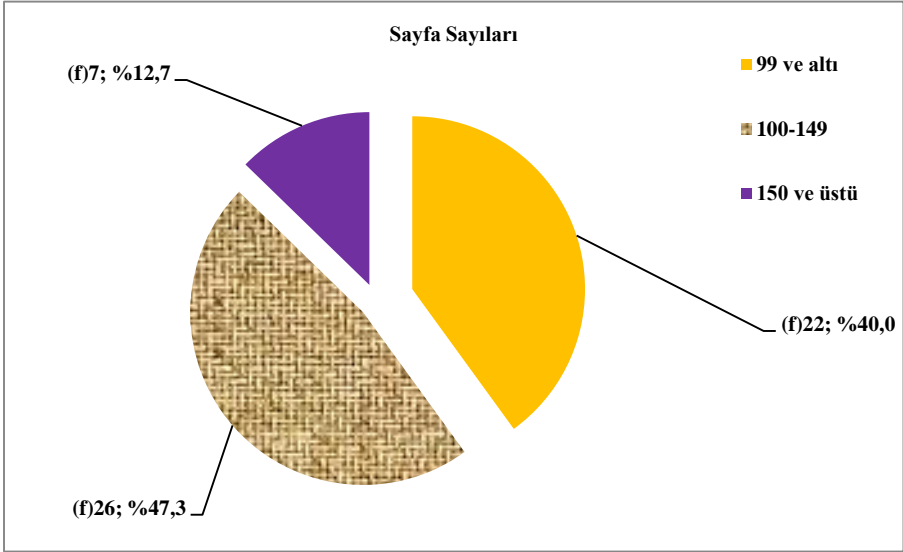
Tablo 8 ve Şekil 2'de görüldüğü gibi, kendini sabotaj konulu tezlerin dağılımı incelendiğinde; 20 tez ile %36,4 oranında Eğitim Öğretim-Psikoloji, 18 tez ile %32,7 oranında Psikoloji, 7 tez ile %12,7 oranında Eğitim Öğretim, 4 tez ile %7,3 oranında Spor, birer tez ile %1,8 oranında Adli Tıp-Psikoloji, Eğitim Öğretim-Psikoloji-İşletme, Eğitim Öğretim-Spor, Güzel Sanatlar, Psikoloji-Spor, Sağlık Kurumları Yönetimi konularında oluşturulduğu görülmektedir.

3.9. Tezlerin Sayfa Sayılarına Göre Dağılımı

Bu araştırmada yanıt aranan dokuzuncu soru "Lisansüstü tezler sayfa sayılarına göre nasıl bir dağılım göstermektedir?" şeklinde oluşturulmuştur.

Tablo 9. Tezlerin Sayfa Sayılarına Göre Dağılımı

Tezin Sayfa Sayısı	f	%
99 ve altı	22	40,0
100-149	26	47,3
150 ve üstü	7	12,7
Toplam	55	100

Grafik 9. Tezlerin Sayfa Sayılarına Göre Dağılımı

Tablo 9 ve Grafik 9'da görüldüğü gibi kendini sabotaj konulu tezlerin dağılımını incelendiğinde; sayfa sayıları açısından en yüksek olarak 26 tez ile %47,3 oranında 100-149 sayfadan oluşan tezlerde yığılma gösterdiği belirlenmiştir. Bunu sırasıyla 99 ve altı, 22 tez ile %40,0 oranında 100-149, 7 tez ile %12,7 oranında 150 ve üstü sayfa sayısına ait tezlerin oluşturduğu görülmektedir. Tezlerin sayfa sayıları incelendiğinde 64-321 sayfa sayısı aralığında dağılım gösterdiği saptanmıştır.

3.10. Tezlerin Yapıldıkları Örneklem Grubuna Göre Dağılımı

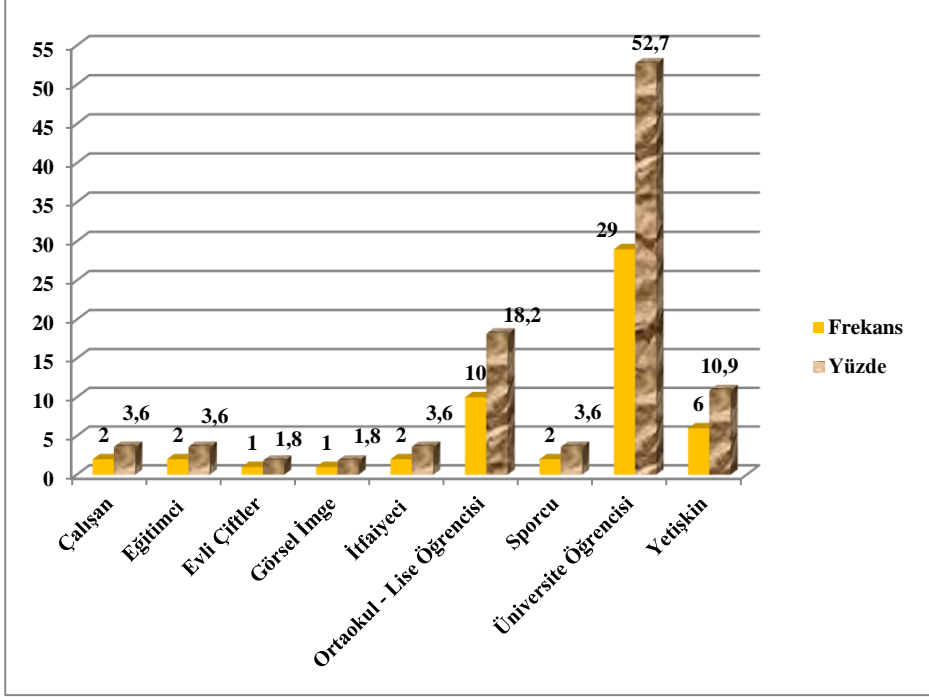
Bu araştırmada yanıt aranan onuncu soru "Lisansüstü tezler yapıldıkları örneklem grubuna göre nasıl bir dağılım göstermektedir?" şeklinde oluşturulmuştur.

Tablo 10. Tezlerin Yapıldıkları Örneklem Grubuna Göre Dağılımı

Tezin Yapıldığı Örneklem Grubu	f	%
Çalışan (Üretim - Sağlık)	2	3,6
Eğitimci (Öğretmen - Yönetici)	2	3,6
Evli Çiftler	1	1,8
Görsel İmge	1	1,8
İtfaiyeci	2	3,6
Ortaokul - Lise Öğrencisi	10	18,2
Sporcu	2	3,6

Üniversite Öğrencisi	29	52,7
Yetişkin	6	10,9
Toplam	55	100

Grafik 10. Tezlerin Yapıldıkları Örneklem Grubuna Göre Dağılımı

Tablo 10 ve Grafik 10'da görüldüğü gibi, kendini sabotaj konulu tezlerin dağılımı incelendiğinde; 29 tez ile %52,7 oranında Üniversite Öğrencisi, 10 tez ile %18,2 Ortaokul-Lise Öğrencisi, 6 tez ile %10,9 oranında Yetişkinler, ikişer tez ile %3,6 oranında Çalışan, Eğitimiçi, İtfaiyeci, Sporcu, birer tez ile 1,8 oranında Evli Çiftler, Görsel İmge olarak belirtilen gruplardan örneklem olarak oluşturulduğu belirlenmiştir.

3.11. Tezlerin Anahtar Kelimelere Göre Dağılımı

Bu araştırmada yanıt aranan onbirinci soru "Lisansüstü tezlerde kullanılan anahtar kelimeler nasıl bir dağılım göstermektedir?" şeklinde oluşturulmuştur.

Şekil 3. Tezlerin Anahtar Kelimelere Göre Dağılımına İlişkin Kelime Bulutu

Şekil 3'de lisansüstü tezlerde kendini sabotaj kavramı ile ilgili olarak anahtar sözcüklerden oluşturulmuş kelime bulutu sınıflaması görülmektedir. Tezlerdeki anahtar sözcüklerin istatistiksel olarak kullanım oranlarına göre frekansları belirlenmiştir. Kendini sabotaj konulu tezlerde kullanım sıklıkları Benlik Saygısı (f=9), Üniversite Öğrencisi (f=7), Ebeveyn ve Aile, Anksiyete, Ergenlik, Mükemmeliyetçilik, Öz-Şefkat (f=6), Akademik Kendini Engelleme, Bağımlılık, Spor (f=5), Başarı, Kişilik, Psikolojik Dayanıklılık (f=4), Akademik Başarı, Akademik Öz-Yeterlik, Öz-Yeterlik, Psikolojik İyi Oluş, Akılcı Olmayan İnançlar, Benlik, Cinsiyet, Depresyon, Erteleme, Fiziksel Aktivite, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu, Şiddet (f=2) şeklinde saptanmıştır. Frekansı 1 olan sözcükler kırmızı renkte gösterilmiştir.

Tezlerde konu başlığı ile ilgili olarak kullanılmış olan anahtar sözcükler sırasıyla Kendini Sabotaj (f=38), Kendini Engelleme (f=9), Kendini Sabote Etme ve Kendini Sabote Etme Davranışı (f=2), Mazeret Bulma (f=1) olarak belirlenmiştir. Bu kelimeler makalenin esas içeriğini oluşturduğu için kullanımına yönelik olarak kelime bulutunda yer verilmemiştir. Bu saptamada da görüldüğü üzere, makale başlığını oluşturan İngilizce'deki "self-handicapping" sözcüğünün Türkçe karşılığı ile ilgili olarak çeşitli kelimelerin kullanıldığı görülmektedir. Yaygın olan kullanımın ise, "kendini sabotaj" şeklinde ifade edildiği tezlerdeki anahtar kelimelerden yola çıkarak belirtilebilir. Anahtar sözcüklerin bu saptamaya katkısına ek olarak, kendini sabotaj ile ilgili konuların belirlenerek, bu alanda araştırma

yapmayı düşünen araştırmacılara bir fikir vermesi açısından rehberlik ettiği düşünülmektedir.

Sonuç

Bireylerin çeşitli nedenlerle karşılaştıkları olumsuzların yaratacağı yıkımların etkilerini önlemek ve azaltmak amacıyla geliştirdikleri bir davranış kalıbı olan kendini sabotaj kavramı kişiliğe olan yansımaları açısından oldukça araştırılan bir konu olarak görülmüştür. Türkiye'de yapılmış olan lisansüstü tezler kapsamında da son yıllarda bu konuya yönelik olarak yapılmış olan tez oranında da artış olduğu gözlenmiştir. Bu tezlere yönelik bir inceleme yapmak amacıyla bir bilim alanında belli bir konuya ait ulaşılmak istenen bilgiye yönelik çeşitliliği artırarak, bilgiye daha sınıflanmış, kolay ve güvenilir olarak erişilmesi için yazılı yayınların nicel olarak incelenmesini sağlayan bibliyometrik analiz yönteminin uygun olduğu düşünülmüştür.

Bu çalışmada, YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında kendini sabotaj konusunu içeren 55 lisansüstü tezin bibliyometrik profili oluşturulmuştur. Tezlerde kendini sabotaj konusunun vakıf üniversitelerine göre devlet üniversitelerinde daha fazla incelenmiş olduğu görülmektedir. Tezlerin 19 il ve 35 üniversitede ağırlıklı olarak 1/3 oranında İstanbul ilinde ve bunu takiben Ankara'daki üniversitelerde yapıldığı belirlenmiştir. Kendini sabotaj ile ilgili tezlerin 2008-2023 yılları arasındaki dağılımı incelendiğinde, bu konudaki en fazla tezin 2019 ve 2022 yıllarında olduğu saptanmıştır. 2019 yılında başlayan artışa rağmen, 2021 yılındaki tez sayısında görülen düşmenin pandemi döneminde eğitimde yavaşlayan süreç ile açıklanması mümkündür. Bu analizin yapıldığı 2023 yılında tez sunumları devam eden bir süreçte olduğundan bu yıldaki oranın yılsonuna gelindiğinde artış göstereceği beklenmektedir. Yüksek lisans tezi sayısının doktora tezi sayısına göre oldukça fazla olduğu ve ağırlıklı olarak Dr. Öğr. Üyesi unvanına sahip danışmanlar tarafından yönetildiği görülmektedir. Tezlerin en çok Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yapılmış olduğu, bunu sırasıyla Eğitim Bilimleri Enstitüsü ve Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nün takip ettiği belirlenmiştir. Tezlerin en çok eğitim bilimleri ve psikoloji anabilim dallarında ve tez konularında gerçekleştirildiği saptanmıştır. Spor ile ilgili anabilim dallarında ve konularında yazılmış olan tezlerin oranı da üçüncü sırada yer almasının kendini sabotaj davranışı kapsamında ilgili alan yazına paralel olarak gerçekleştiği gözlenmektedir. Tezlerin en çok 100-149 sayfa aralığında yazıldığı belirlenmiştir. Tezlerin öncelikle üniversite olmak üzere sonra ortaokul ve lise öğrencilerinden oluşan örneklem grubu ile yapıldığı tespit edilmiştir. Tezlerde en çok kullanılan anahtar kelimelerin benlik saygısı, üniversite öğrencisi, ebeveyn-aile, anksiyete, ergenlik, mükemmelliyetçilik, öz-şefkat olduğu saptanmıştır. Anahtar sözcüklerin bir konuda yapılmış olan araştırmaların ilişkili olduğu

kavramlar hakkında fikir vermesi açısından önemli olduğu ve yapılacak yeni çalışmalar için yönlendirici rol üstlendiği düşünülmektedir.

Kendini sabotaj konusunda yapılmış olan lisansüstü tezlerin sayısında 2019 yılından itibaren görülen artışın süreceği yönündeki beklenti sonucunda bu konunun psikoloji ve eğitim bilimleri alanlarına ek olarak spor, işletme gibi disiplinlerde de yaygınlaşan bir kavram olacağı ve uygulanan örneklem gruplarının çeşitleneceği düşünülmektedir. Doktora düzeyindeki tezlerin yapılması ile bilimin niteliğinin artırılmasındaki önemine dikkat çekildiğinden, doktora tezlerinin sayısının daha da çoğaltılmasına yönelik çalışmalar yapılması beklenmektedir. Bu oranın azlığının bir nedeni olarak da ülkedeki üniversite sayısına karşın doktora düzeyinde eğitim verebilecek öğretim üyesinin hem sayı hem de unvan açısından yeterli olmaması düşünülebilir. Çalışmada incelenmiş olan danışman unvanlarının oranları karşılaştırıldığında Dr. Öğretim Üyesi ve eş değeri düzeyinde unvana sahip olan danışman oranının neredeyse Doçent Doktor ve Profesör Doktor unvanındaki öğretim üyelerinin toplamı kadar olduğu söylenebilir. Bu durumun bir nedeni olarak ülkedeki Dr. Öğretim Üyesi oranının diğer unvanlara göre daha yüksek olup, özellikle Doçent Doktor unvanındaki öğretim üyelerinin çok daha az oranda olması ile açıklanabilir. Çalışma bir başka açıdan incelendiğinde ise, ülkedeki artan yüksek lisans programlarına karşın birçok il ve üniversitedeki lisansüstü enstitülerde özellikle yaygınlaşan vakıf üniversitelerinde doktora programlarının olmayışı gözlenmektedir. Fakat niteliği az niceliği çok olan doktora programlarının açılması da bir çözüm olarak görülmemelidir. Özellikle büyük kentler dışındaki üniversitelerdeki öğretim üyelerindeki nitelikli artış sayesinde bilime yön veren ve topluma ışık tutan üniversitelerin oluşturulması ile eğitim ve bilim sürecinde gelişme kaydedileceği düşünülmektedir.

Lisansüstü tezler ile yapılmış olan bibliyometrik analizlerden yola çıkılarak kendini sabotaj konusunda daha nitelikli çalışmalar oluşturulması ve bunlardan elde edilecek sonuçların gerek bilimde gerekse sosyal yaşamda kullanılabilmesine yönelik araştırmaları desteklemesi beklenmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış Bağımsız.

Yazar Katkısı: Banu Sayiner % 100.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışma için destek alınmamıştır.

Etik Onay: Bu çalışma, insan veya hayvanlarla ilgili etik onay gerektiren herhangi bir araştırma içermemektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Peer Review: Independent double-blind.

Author Contributions: Banu Sayiner 100%.

Funding and Acknowledgement: No support was received for the study.

Ethics Approval: This study does not contain any human or animal research that requires ethical approval.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest with any institution or person related to the study

---

Kaynakça

- Akar, H., Doğan, Y. B. & Üstüner, M. (2018). The relationships between positive and negative perfectionisms, self-handicapping, self-efficacy and academic achievement. *European Journal of Contemporary Education*, 7(1), 7-20. <https://doi.org/10.13187/ejced.2018.1.7>
- Akar, H., Çelik, O. T. & Karataş, A. (2019). Akademik kontrol odağı ve başarı amaç yöneliminin kendini sabotajı yordama düzeyinin incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 8(3), 1840-1859.
- Akça, F. (2012). An investigation into the self-handicapping behaviors of undergraduates in terms of academic procrastination, the locus of control and academic success. *Journal of Education and Learning*, 1(2), 288-297.
- Akın, A. (2012). Kendini sabotaj ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 37(164), 176-187.
- Akın, A., Abacı, R. & Akın, Ü. (2011). Kendini sabotaj: Kavramsal bir analiz. *International Online Journal of Educational Sciences*, 3(3), 1155-1168.
- Al, U. & Tonta, Y. (2004). Atıf analizi: Hacettepe Üniversitesi kütüphanecilik bölümü tezlerinde atıf yapılan kaynaklar. *Bilgi Dünyası*, 5(1), 19-47. <https://doi.org/10.15612/BD.2004.497>
- Anlı, G., Akın, A., Şar, A. H. & Eker, H. (2015). Kendini sabotaj ile psikolojik iyi olma arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(54), 160-172.
- Arıca, R. & Çorbacı, A. (2019). Müşterilerin ortak üreticilik rolünü konu edinen araştırmaların incelenmesi: Scopus veri tabanında taranan turizm ve otelcilik dergilerinin bibliyometrik açıdan değerlendirilmesi. *Turizm Akademik Dergisi*, 5(1), 263-276.
- Aslan, Ş. & Uyar, S. (2020). Çalışanlardaki mükemmeliyetçilik algısının özgüvene ve kendini sabotaja etkisinde psikolojik dayanıklılığın aracı rolü. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 12(23), 493-510.
- Aslancı, S. (2022). Araştırma sorgulamaya dayalı öğrenme: bibliyometrik bir analiz. *Scientific Educational Studies*, 6(1), 1-25. <https://doi.org/10.31798/ses.1068633>
- Aydın, A. & Kahraman, N. (2020). Hemşirelik öğrencilerinde kendini sabotaj: Psikolojik ihtiyaçlar ve öz-duyarlılık üzerine etkisi. *Cukurova*

- Medical Journal*, 45(4), 1625-1633.
<https://doi.org/10.17826/cumj.748170>
- Barrios, M., Borrego, A., Vilagines, A., Ollé, C. & Somoza, M. (2008). A bibliometric study of psychological research on tourism. *Scientometrics*, 77(3), 453-467. <https://doi.org/10.1007/s11192-007-1952-0>
- Barutçu-Yıldırım, F. & Demir, A. (2017). Kendini engellemenin yordayıcıları olarak öz saygı, öz anlayış ve akademik özyeterlilik. *Ege Eğitim Dergisi*, 18(2), 676-701.
- Baumgardner, A. H., Lake, E. A & Arkin, R. M. (1985). Claming mood as a self-handicap: The influence of spoiled and unspoiled public identities. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 11(4), 349-357. <https://doi.org/10.1177/0146167285114001>
- Berglas, S. & Jones, E. E. (1978). Drug choice as a self-handicapping strategy in response to non-contingent success. *Journal of Personality and Social Psychology*, 36(4), 405-417. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.36.4.405>
- Bodroža, B., Mandarić, J. & Milosavljević, M. (2022). Situational and trait self-handicapping among grandiose and vulnerable narcissists. *Psychological Topics*, 31(1), 139-163. <https://doi.org/10.31820/pt.31.1.7>
- Broadus, R. N. (1987). Toward a defination of "bibliometrics". *Scientometrics*, 12(5-6), 373.379.
- Carron, A. V., Prapavessis, H. & Grove, J. R. (1994). Group effects and self-handicapping. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 16(3), 246-257. <https://doi.org/10.1123/jsep.16.3.246>
- Ceylan, A. K. (2023). Psikolojik sermaye: Bibliyometrik bir analiz. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 1-13.
- Coudevylle, G. R., Martin-Ginis, K. A. & Famose, J.-P. (2008). Determinants of self-handicapping strategies in sport and their effects on athletic performance. *Social Behavior and Personality*, 36(3), 391-398. <https://doi.org/10.2224/sbp.2008.36.3.391>
- Çelik, Y. & Atilla, G. (2019). Üniversite öğrencilerinde kendini sabotaj, olumsuz değerlendirilme korkusu ve benlik saygısı. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(2), 177-198.
- DeGree, C. E. & Snyder, C. R. (1985). Adler's psychology (of use) today: Personal history of traumatic life events as a self-handicapping strategy. *Journal of Personality and Social Psychology*, 48(6), 1512-1519. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.48.6.151>
- Deppe, R. K. & Harackiewicz, J. M. (1996). Self-Handicapping and intrinsic motivation: Buffering intrinsic motivation from the threat of failure.

- Journal of Personality and Social Psychology*, 70(4), 868-876.
<https://doi.org/10.1037/0022-3514.70.4.868>
- Dertli, Ş. & Belli, E. (2023). Spor, sosyoloji ve psikoloji ilişkisini ele alan lisansüstü tez çalışmalarının bibliyometrik incelemesi. *ETÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1-13.
- Doğru, M., Güzeller, C. O., & Çelik, M. (2019). A bibliometric analysis in the field of sustainable development and education from past to present. *Adıyaman University Journal of Educational Sciences*, 9(1), 42-68.
- Ellegaard, O. & Wallin, J. A. (2015). The bibliometric analysis of scholarly production: How great is the impact?. *Scientometrics*, 105(3), 1809-1831. <https://doi.org/10.1007/s11192-015-1645-z>
- Elmas, P. & Akfırat, S. (2015). Mazeret bulma eğilimi ile özsayı arasındaki ilişkinin incelenmesi: Mazeret bulma eğilimi başarısızlık durumunda özsayıyı korur mu? Başlangıçtaki özsayı düzeyinin rolü. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 34(2), 17-34.
- Ercan, F. (2020). Türkiye'deki gastronomi turizmi konulu makalelerin bibliyometrik analizi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(2), 1058-1075. <https://doi.org/10.1325/jotags.2020.595>
- Ferrari, J. R. (1992). Procrastinators and perfect behavior: An exploratory factor analysis of self-presentation, self-awareness, and self-handicapping components. *Journal of Research in Personality*, 26(1), 75-84. [https://doi.org/10.1016/0092-6566\(92\)90060-H](https://doi.org/10.1016/0092-6566(92)90060-H)
- Ferrari, J. R. & Tice, D. M. (2000). Procrastination as a self-handicap for men and women: A task-avoidance strategy in a laboratory setting. *Journal of Research in Personality*, 34(1), 73-83. <https://doi.org/10.1006/jrpe.1999.2261>
- Finez, L. & Sherman, D. K. (2012). Train in vain: The role of the self in claimed self-handicapping strategies. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 34(5), 600-620. <https://doi.org/10.1123/jsep.34.5.600>
- Finez, L., Berjot, S., Rosnet, E., Cleveland, C., & Tice, D. M. (2012). Trait self-esteem and claimed self-handicapping motives in sports situations. *Journal of Sports Sciences*, 30(16), 1757-1765. <https://doi.org/10.1080/02640414.2012.718089>
- Greenlees, I., Jones, S., Holder, T. & Thelweel, R. (2006). The effects of self-handicapping on attributions and perceived judo competence. *Journal of Sports Sciences*, 24(3), 273-280. <https://doi.org/10.1080/02640410500132033>
- Gümüş, S., Bellibaş, M. Ş., Gümüş, E. & Hallinger, P. (2019). Science and mapping research on educational leadership and management in Turkey: A bibliometric review of international publications. *School*

- Leadership & Management*, 40(1), 23-44.
<https://doi.org/10.1080/13632434.2019.1578737>
- Gündoğdu, R. (2013). Öğretmen adaylarının benlik saygısı puanları kontrol edilerek kendini sabotaj eğilimlerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(3), 263-277. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.4398>
- Gürkan, G.,& Kahraman, S. (2021). Biyoteknoloji eğitimi alanındaki makalelerin Web of Science veri tabanına dayalı bibliyometrik analizi. *İnonü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 22(3), 2460-2483. <https://doi.org/10.17679/inuefd.1020116>
- Hendrix, K. S.& Hirt, E. R. (2009). Stressed out over possible failure: The role of regulatory fit on claimed self-handicapping. *Journal of Experimental Social Psychology*, 45(1), 51-59. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2008.08.016>
- Hirt, E. R., Deppe, R. K. & Gordon, L. J. (1991). Self-reported versus behavioral self-handicapping: Empirical evidence for a theoretical distinction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(6), 981-991.
- Hobden, K. & Pliner, P. (1995). Self-handicapping and dimensions of perfectionism: Self-presentation vs self-protection. *Journal of Research in Personality*, 29(4), 461-474. <https://doi.org/10.1006/jrpe.1995.1027>
- İkis, M. & Şeker, M. (2023). İlahiyat, işletme, eğitim bilimleri ve psikoloji alanında bağlanma, tanrı ve dindarlık hakkında hazırlanan tezlerin bibliyometrik analizi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 17-34.
- Jones, E. E.,& Berglas, S. (1978). Control of attributions about the self through self-handicapping strategies: The appeal of alcohol and the role of underachievement. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 4(2), 200-206. <https://doi.org/10.1177/014616727800400205>
- Kalıpcı, M. B. & Şimşek, E. K. (2022). English language and tourism education: A bibliometric approach. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 10(4), 3012-3033. <https://doi.org/10.21325/jotags.2022.1128>
- Kalyon, A., Dadandı, İ. & Yazıcı, H. (2016). Kendini sabote etme eğilimi ile narsistik kişilik özellikleri, anksiyete duyarlılığı, sosyal destek ve akademik başarı arasındaki ilişki. *Düşünen Adam*, 29(3)237-346. <https://doi.org/10.5350/DAJPN2016290305>
- Kamuk, Y. U. (2019). Badminton hakemlerinin kendini sabotaj ve benlik saygısı düzeyleri. *Journal of Global Sport and Education Research*, II(2), 22-36.

- Kamuk, Y. U. (2022). Self-handicapping and its value in sports. *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 24(2), 208-218. <https://doi.org/10.15314/tsed.934732>
- Karakuzu, S., Aras M. & Gedikli, Ö. (2021). Türkçe eğitimi alanındaki kadın akademisyenlerin akademik çalışmalarının bibliyometrik analizi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 22, 691-705. <https://doi.org/10.29000/rumelide.897125>
- Kasemodel, M.- G. C., Makishi, F., Souza, R. C. & Silva, V.- L. (2016). Following the trail of crumbs: A bibliometric study on consumer behavior in the Food Science and Technology field. *International Journal of Food Studies*, 5(1), 73-83. <https://doi.org/10.7455/ijfs/5.1.2016.a7>
- Kaya, Ç., Uğur, E., Şar, A. H. & Ercengiz, M. (2017). Öğretmen adaylarında kendini sabotaj ve onay ile ilişkili akıldışı inançlar. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(3), 869-880.
- Kaya, F. & Tümkaya, S. (2017). Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin başarı yönelimi, kendini engelleme davranışları ve demografik özelliklerinin okula yabancılaşmayı yordama düzeylerinin incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 14(1), 747-771. <https://doi.org/10.14687/jhs.v14i1.4328>
- Khaneghahi, S., Nasripour, F. & MahmoudZehi, M., A. (2022). Investigating the relationship between e-learning and mobile learning on students' academic self-handicapping during the outbreak of COVID-19. *Journal of Social, Humanity, and Education*, 2(3), 269-281. <https://doi.org/10.35912/jshe.v2i3.1051>
- Kurtuluş, M. A. & Bilen, K. (2021). A bibliometric analysis on nature of science: A review of the research between 1986-2019. *Scientific Educational Studies*, 5(1), 47-65. <https://doi.org/10.31798/ses.941238>
- Kurtuluş, M. A. & Tatar, N. (2021). An analysis of scientific articles on science misconceptions: A bibliometric research. *Ilkogretim Online*, 20(1), 192-207. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2021.01.022>
- Kurutkan, M. N., Orhan, F. & Kaygısız, P. (2017). Hasta güvenliği literatürünün bibliyometrik analizi: Türkçe tez ve makaleler örneği, *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 4(4), s.253-259.
- Kuzlak, A. (2017). Kalıp yargı tehdidi'ne kabullenici yanıtlar üzerine bir derleme: Performans beklentileri ve kendini sabote etme stratejileri. *DTCF Dergisi*, 57(2), 1224-1249. https://doi.org/10.1501/Dtcfder_0000001559
- Leary, M. R., & Shepperd, J. A. (1986). Behavioral self-handicaps versus self-reported selfhandicaps: A conceptual note. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51, 1265-1268. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.51.6.1265>

- McCrea, S. M. & Hirt, E. R. (2001). The role of ability judgments in self-handicapping. *Personality and Social Psychology Bulletin* 27(10), 1378-1389. <https://doi.org/10.1177/01461672012710013>
- Melhem, M. A., (2022). Prediction of academic self-handicapping based on self-control among university students. *Cypriot Journal of Educational Science*, 17(1), 134-147. <https://doi.org/10.18844/cjes.v17i1.6691>
- Midgley, C., Arunkumar, R. & Urdan, T. (1996). 'If I don't do well tomorrow, there's a reason': Predictors of adolescents' use of academic self-handicapping strategies. *Journal of Educational Psychology*, 88(3), 423-434. <https://doi.org/10.1037/0022-0663-88.3.423>
- Midgley, C., & Urdan, T. (2001). Academic self-handicapping and achievement goals: A further examination. *Contemporary Educational Psychology*, 26(1), 61-75. <https://doi.org/10.1006/ceps.2000.1041>
- Molenaar, B., Willems, C., Verbunt, J. & Goossens, M. (2021). Achievement goals, fear of failure and self-handicapping in young elite athletes with and without chronic pain. *Children*, 8(7), 1-14. <https://doi.org/10.3390/children8070591>
- Özkaya, A. (2019). Bibliometric analysis of the publications made in STEM education area. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 8(2), 590-628.
- Özlu, G. & Topkaya, N. (2020). Üniversite öğrencilerinde kendini sabotajın yordayıcısı olarak cinsiyet, yaş ve farklı mükemmeliyetçilik tarzları. *Kastamonu Education Journal*, 28(3), 1220-1232. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.3757>
- Özteke-Kozan, H. İ. (2020). Okul psikolojik danışmanlığı ile ilgili yapılmış çalışmaların bibliyometrik analizi: 1980-2019. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 3(1), 1-28.
- Petersen, L.- E. (2014). Self-compassion and self-protection strategies: The impact of self-compassion on the use of self-handicapping and sandbagging. *Personality and Individual Differences*, 56, 133-138. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2013.08.036>
- Prapavessis, H. & Grove, R. (1998). Self-handicapping and self esteem. *Journal of Applied Sport Psychology*, 10(2), 175-184. <https://doi.org/10.1080/10413209808406386>
- Pritchard, A. (1969). Statistical bibliography or bibliometrics. *Journal of Documentation*, 25(4), 348-349.
- Rhodewalt, F., Saltzman, A.T. & Wittmer, J. (1984) Self-handicapping among competitive athletes: The role of practice in self-esteem protection. *Basic and Applied Social Psychology*, 5(3), 197-209. https://doi.org/10.1207/s15324834basp0503_3

- Rhodewalt, F., Morf, C., Hazlett, S. & Fairfield, M. (1991). Self-handicapping: The role of discounting and augmentation in the preservation of self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(1), 122-131. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2005.05.001>
- Rhodewalt, F. & Hill, S. K. (1995). Self-handicapping in the classroom: The effects of claimed self-handicaps on responses to academic failure. *Basic and Applied Social Psychology*, 16(4), 397-416. https://doi.org/10.1207/s15324834basp1604_1
- Ryska, T. A. (2002). Effects of situational self-handicapping and state self-confidence on the physical performance of young participants. *The Psychological Record*, 52(4), 461-478. <https://doi.org/10.1007/BF03395198>
- Ryska, T. A., Yin, Z. & Cooley, D. (1998). Effects of trait and situational self-handicapping on competitive anxiety among athletes. *Current Psychology*, 17(1), 48-56. <https://doi.org/10.1007/s12144-998-1020-9>
- Sayan-Karahan, A. (2021). Kendini sabote etmenin yakın kişilerarası ilişkiler açısından ele alınması. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 18(42), 5876-5896. <https://doi.org/10.26466/opus.893279>
- Schwinger, M., Wirthwein, L., Lemmer, G., & Steinmayr, R. (2014). Academic self-handicapping and achievement: A meta-analysis. *Journal of Educational Psychology*, 106(3), 744-761. <https://doi.org/10.1037/a0035832>
- Sengupta, I. N. (1992). Bibliometrics, informetrics, scientometrics and librametrics: An overview. *Libri*, 42(2), 75-98. <https://doi.org/10.1515/libr.1992.42.2.75>
- Snyder, C. R., Smith, T. W., Augelli, R. W. & Ingram, R. E. (1985). On the self-serving function of social anxiety: Shyness as a self-handicapping strategy. *Journal of Personality and Social Psychology*, 48(4), 970-980. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.48.4.970>
- Şahin, F. & Çoban, Ö. (2020). Effect of school climate, students' self-handicapping behaviors and demographic characteristics on students' achievement. *i.e.:inquiry in education*, 12(2), 1-20.
- Tanrıöğen, Z. M. & Sertel, G. (2019). Öğretmenlerin kendini sabote etme düzeyi ile algıladıkları örgütsel destek düzeyi arasındaki ilişki. *Trakya Eğitim Dergisi*, 9(3), 506-526. <https://doi.org/10.24315/tred.498537>
- Thompson, T. & Richardson, A. (2001). Self-handicapping status, claimed self-handicaps and reduced practice effort following success and failure feedback. *British Journal of Educational Psychology*, 71(1), 151-170. <https://doi.org/10.1348/000709901158442>
- Tice, D. M. (1991). Esteem protection or enhancement? Self-handicapping motives and attributions differ by trait self-esteem. *Personality and*

- Social Psychology*, 60(5), 711-725. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.60.5.711>
- Topal, S., Yalınzoğlu-Çaka, S. & Çınar, N. (2018). Determination of the relationship between self-handicapping and burnout of nursing students. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47(1), 337-356.
- Török, L., Szabó, Z. P. & Tóth, L. (2018). A critical review of the literature on academic self-handicapping: Theory, manifestations, prevention and measurement. *Social Psychology of Education*, 21(5), 1175-1202. <https://doi.org/10.1007/s11218-018-9460-z>
- Türesin-Tetik, H., Oral-Ataç, L. & Köse, S. (2019). Öz yeterlilik algısı ile kendini sabotaj eğilimi arasındaki ilişkide benlik saygısının aracı rolü. *Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi*, 23(1), 17-29.
- Ulu, S. & Akdağ, M. (2015). Dergilerde yayınlanan hakem denetimli makalelerin bibliyometrik profili: Selçuk İletişim örneği. *Selçuk İletişim*, 9(1), 5-21. <https://doi.org/10.8094/si.04052>
- Urduan, T. & Midgley, C. (2001). Academic self-handicapping: What we know, what more there is to learn. *Educational Psychology Review*, 13(2), 115-138. <https://doi.org/10.1023/A:1009061303214>
- Üzar-Özçetin, Y. & Hiçdurmaz, D. (2016). Kendini sabote etme ve ruh sağlığı üzerine etkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 8(2), 145-154.
- Üzbe, N. & Bacanlı, H. (2015). Başarı hedef yönelimi, benlik saygısı ve akademik başarının kendini engellemeyi yordamadaki rolü. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(1), 33-50.
- van Raan, A. F. J. (2005). For your citations only? Hot topics in bibliometric analysis. *Measurement: Interdisciplinary Research and Perspectives*, 3(1), 50-62. https://doi.org/10.1207/s15366359mea0301_7
- Yalıniz-Dilcen, H., Yesilbas, H. & Kantek, F. (2022). Psychological birth trauma: A bibliometric analysis of highly cited articles. *Gevher Nesibe Journal of Medical & Health Sciences*, 7(20), 52-70. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7133322>
- Yavuzer, Y. (2015). Investigating the relationship between self-handicapping tendencies, self-esteem and cognitive distortions. *Educational Sciences Theory and Practice*, 15(4), 879-890. <https://doi.org/10.12738/estp.2015.4.2434>
- Yılmaz, K. (2021). Sosyal bilimlerde ve eğitim bilimlerinde sistematik derleme, meta değerlendirme ve bibliyometrik analizler. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 1457-1490.
- Zukerman, M. & Tsai, F.-F. (2005). Costs of self-handicapping. *Journal of Personality*, 73(2), 411-442. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2005.00314.x>

Župič, I. & Čater, T. (2015). Bibliometric methods in management and organization. *Organizational Research Methods*, 18(3), 429-472. <https://doi.org/10.1177/1094428114562629>

Extended Abstract

The phenomenon of self-handicapping is defined as follows: when individuals are uncertain about the required competence for a task, they tend to externalize or provide excuses in the face of failure. Self-handicapping serves as a behavioral strategy to externalize failures and rationalize actions during the process of internalizing success (Berglas and Jones, 1978, p. 406; Jones and Berglas, 1978, p. 200-202). Individuals who erect barriers to impede their own success create a protective excuse for potential failure (Tice, 1991, p. 711). Self-handicappers proactively generate excuses prior to performance, anticipating potential failure situations and preparing the barriers they will rely on (Hendrix and Hirt, 2009, p. 51). This behavior is employed as a protective strategy (Baumgardner et al., 1985, p. 349).

Bibliometric analysis involves the statistical examination of studies related to a specific concept as presented in the literature (Pritchard, 1969, p. 349). This approach is used to generate meaningful results that can inform future research on the subject of interest.

An upward trend is observed in the number of theses addressing self-handicapping in the realm of postgraduate research conducted in Turkey. This study delves into the topic of self-handicapping from this vantage point.

This research aims to conduct a bibliometric analysis of postgraduate theses centered around self-handicapping. To achieve this goal, a comprehensive examination was carried out on 55 postgraduate theses related to self-handicapping, accessible through the National Thesis Center of the Council of Higher Education. The data extracted from these theses were meticulously scrutinized, focusing on key indicators including university classification, city-university name, publication year, thesis type, advisor's title, institute, department, subject, page count, sample group, and keywords. Upon obtaining the complete texts of the selected theses, the data was inputted into the computer system for processing, and subsequent statistical analyses were performed using the SPSS 25.0 (Statistical Package of the Social Sciences) software package. Throughout the study, statistical evaluation primarily employed frequency and percentage techniques.

A comprehensive profile emerged from the bibliometric analysis of postgraduate theses addressing self-handicapping. Notably, the exploration of self-handicapping within these theses revealed a more substantial focus on government universities compared to private institutions. The analysis encompassed theses originating from 19 distinct cities and 35 universities, with primary emphasis in Istanbul, followed closely by universities in Ankara. Evaluating the distribution of self-handicapping theses across the

period of 2008 to 2023 revealed peaks in 2019 and 2022. The notable reduction in thesis volume in 2021 can potentially be attributed to adverse educational circumstances during the pandemic. As of 2023, during the time of this analysis, the thesis composition process remains ongoing, with an anticipated increase in this year's output by year-end.

Significantly, the frequency of master's theses considerably surpassed that of doctoral theses, predominantly under the guidance of Assistant Professor advisors. The Graduate School of Social Sciences predominantly hosted thesis endeavors, followed by the Graduate School of Educational Sciences and the Graduate Education Institute. Thesis inquiries predominantly occurred within the educational sciences and psychology departments, with sport-related subjects taking the third spot within the domain of self-handicapping behavior.

It was found that that the majority of theses fall within the page range of 100 to 149. An assessment of the sample groups involved indicated a prevalent focus on students, notably university students, followed by secondary and high school students. The most frequently employed keywords within these theses included self-esteem, university students, parent-family dynamics, anxiety, adolescence, perfectionism, and self-compassion. It is worth noting that these keywords hold significant importance in providing a conceptual framework for the research and guiding future studies in the field.

As a result, it can be predicted that there will be an increase in the number of postgraduate theses on self-handicapping, that it will be a widespread concept in disciplines such as sports and business in addition to psychology and educational sciences, and that applications will be made in various sample groups. It is expected that more qualified studies will be created on self-handicapping based on bibliometric analyzes made with postgraduate theses, and that the results obtained from these will support research to be used both in science and in social life.